

Institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur – ISAK
LiU Norrköping

Utanförskap i förorten

Bakgrund, processer och identitet

Leonard Loos

Kandidatuppsats från programmet Kultur, samhälle, mediegestaltning 2007

Linköpings universitet

Linköpings universitet, LiU Norrköping, 601 74 NORRKÖPING

Linköpings universitet

ISAK-Institionen för studier av samhällsutveckling och kultur

ISRN: LIU-ISAK/KSM-C -- 07/04 -- SE

Handledare: Helena Regius

Nyckelord: Etnicitet, identitet, utanförskap, segregering, förort, folkhem, storstad

Om man ska företräda hela det Svenska samhället då är det viktigt att man i första hand ställer sig på dom sämre ställda gruppernas sida - Det är dom som i första hand behöver samhällets stöd – Det är dom som i första hand är intresserade av samhällets förändring

- Stadsminister Olof Palme om folkhemstanken

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
FÖRORD.....	5
MATERIAL.....	5
LITTERATUR.....	5
FILMER.....	6
INTERVJUER	6
BEGREPPSDEFINITIONER.....	7
OLIKHET OCH ANNANHET.....	7
KULTUR	7
DISKURS.....	7
MAKT.....	7
NATIONALSTAT	7
INVANDRARBEGREPPET	8
AVGRÄNSNINGAR.....	8
PETER HALL OCH STUART HALL	8
INTRODUKTION.....	10
SYFTE.....	10
FRÅGESTÄLLNINGAR	11
METOD.....	11
TEORI – VI OCH DOM.....	12
SKILLNAD - WHY DOES DIFFERENCE MATTER?.....	12
OLIKHET.....	14
OLIKHETENS PROCESSER	15
Nationalstaten och dess värderingar.....	18
Olikhetens Paradigm	19
Xenofobi vs rasismen	20
Kunskap och makt.....	21
Den ekonomiska aspekten - Marx' och ekonomiska värderingar	22
IDENTITET I FÖRORTEN	23
IDENTITET GENTEMOT ”DEM”.....	24
MODS - MOTSTÅNDSIDENTITETER UNDER 70 TALET	25
Ungdomsidentitet	29
Gemenskap.....	30
Kulturella aspekter	31
Värderingar.....	32
Föräldrar, den äldre generationen och förstagenerations invandrare	34
Hedersdebatten	36
Kvinnors identitet.....	38
Den emellan.....	39
”THE ROSE THAT GROWS FROM CONCRETE” - FÖRORTENS POSITIVA IDENTITET	39
DEN ANDRE UNDER 1900-TALET	41

FOLKHEMMET, MILJONPROJEKTET OCH FÖRORTEN	41
Folkhemets ideologi	42
Folkhemmet och den nya bostadspolitiken	43
FOLKHEMMETS UNDERLIGGANDE PROBLEM	44
MILJONPROGRAMMET OCH BOSTADSFORMEN FÖR DE FATTIGA	46
Invandringen tar fart	49
DET FRÄMMANDE - INVANDRARES ANNORLUNDAHET	50
KULTUR OCH ETNICITET	51
Invandrare som problem	54
STEREOTYPER	55
Förortens stereotyp	57
UTANFÖRSKAP	60
DEN INDUSTRIELLA ASPEKTEN	61
SEGREGERING	63
Integration för vem?	64
UTANFÖRSKAPETS KONSEKVENSER	66
Staten som fienden	67
Identitetens konsekvenser	68
AVSLUTANDE REFLEKTERINGAR	69

Förord

Denna studie är en ihopkoppling av tidigare arbeten jag har genomfört och nya studier jag gjort i studiens syfte. Olika avsnitt är mer eller mindre direkt citerade från uppsatser och övriga texter som jag producerat under min tid på Linköpings Universitet.

Kapitlet *Identitet och de andra – vi och dom* är direkta överföringar från tidigare arbeten vilka går att återfinna Källförteckningen. I samma anda kommer denna text att framöver ligga som underlag för vidare studier inom samma eller liknande fält då det är här mitt intresse ligger.

Material

Litteratur

- **Broberg**, Gunnar, **Tydén**, Mattias, *Oönskade i folkhemmet – Rashygien och sterilisering i Sverige*, Dialogos 2005
- **Carlbom**, Aje, *The imagined versus the real other - Multiculturalism and the representation of Muslims in Sweden*, Lunds Universitet 2003
- **De los Reyes**, Paulina, **Martinsson**, Lena - *Olikhetens Paradigm, intersektionella perspektiv på o(jäm)likhetskapande*, Studentlitteratur 2005
- **De los Reyes**, Paulina, **Molina**, Irene, **Mulinari**, Diana - *Maktens (o)lika förklädnader*, Atlas 2006
- **Foucault**, Michel, **Rosengren**, Mats – red - *Diskursens Ordning*, Brutus Östlings Bokförlag Symposion 1993
- **Hall**, Peter - *Cities in civilization*, Orion Books 1999
- Hall**, Stuart - *Representation, Cultural Representations and signifying practices*, The Open University 1997
- **Hylland Eriksen**, Thomas - *Etnicitet och nationalism*, Nya Doxa 1998
- **Johansson**, Thomas, **Sernhede**, Ove - *Urbanitetens omvandlingar – Kultur och identitet i den postindustriella staden*, Diadalos 2004
- **Lefebvre**, Henri - *Staden som rättighet*, Bokomotiv 1982
- **Loos**, Leonard, **Paulsson**, Axel - *"Identitetskris"*, Linköpings Universitet 2007
- **Loos**, Leonard - *Text Uppgift (Bilaga)* Linköpings Universitet 2007
- **Molina**, Irene, *Stadens Rasifiering - Etnisk boendesegregation i folkhemmet*, Uppsala Universitet 1997

- **Mulinari**, Diana, **Räthzel**, Nora – red - festskrift till Aleksandra Ålund, *Bortom etnicitet*, Boréa 2006
- **Nietzsche**, Friedrich – *Also sprach Zarathustra*, Alfred Kröner Cop. 1964
- **Ristilammi**, Per-Markku - *Rosengård och den svarta poesin*, Symposion 1994
- **Sernhede**, Ove - *Ungdomskulturen och de andra*, Diadalos 1996
- **Sernhede**, Ove, **Johansson**, Thomas - *Storstadens Omvandlingar – Postindustrialism, globalisering och migration; Göteborg och Malmö*, Diadalos 2006
- **Wikan**, Unni - *En fråga om heder*, Ordfront 2003

Filmer

- ”Dom kallar oss Mods” Stefan Jarl, Jan Lindkvist, Svenska Filminstitutet (SFI) 25 Maj 1968
- ”Ett anständigt liv” Stefan Jarl, Jarl & Lindqvist Filmproduktion 26 Mars 1979
- ”Det sociala arvet” Stefan Jarl, Allmänna Barnhuset 2 April 1993

Intervjuer

(Behrang Miri, Arijana Krupic, Fredric Touray, ”Akbar”, Mohammed Ahmadi)

Under början av december 2006 gjordes fyra stycken kvalitativa intervjuer med ungdomar i 20-25 års ålder som på ett eller annat sätt har anknytning till stadsdelen Rosengård i Malmö. De har alla bott i Rosengård under delar av sin uppväxt, vissa av dem bor fortfarande kvar. Intervjuerna gjordes i, för personernas skull, lugn och avslappnad miljö, hemma hos dem eller på ett offentligt ställe där de känner sig tillfreds. Allt för att de skulle kunna bidra med så mycket relevant information som möjligt. Intervjuerna i stora drag finns transkriberade och finns även filmade. Tanken med intervjuerna var att i första hand få en personlig bild av hur det var att växa upp i Rosengård och hur det ser ut där nu. Vidare vad de anser vara problem/fördelar med att komma därifrån. Hur synen på Rosengård ser ut utifrån, media, arbetsgivare, fastighetsbolag et cetera. Eftersom materialet även används till ett reportage om stadsdelen ställdes lite andra frågor som även de gav andra inblickar och andra infallsvinklar på problemställningen. Intervjuen med Mohammed Ahmadi gjordes sommaren 2007 i samband med en dokumentärfilm om HipHop gruppen Dollar Bill från Rosengård i Malmö.

Begreppsdefinitioner

Olikhet och annanhet

För vårt syfte måste vi skapa en distinktion mellan olikhet och annanhet. Olikhet används i denna text som grunden som skapas annanhet. Olikhet ligger till grunden för annanhet. Olikheter kan både vara positiva och negativa att bejaka; Annanhet blir resultatet av en skillnad som konstateras genom upplevelsen av olikhet.

Kultur

Kultur är ett svårdefinierbart begrepp. I vår kontext står kultur för ett samlingsbegrepp för en grupps symboler, normer och värderingar. Kultur är inte fast utan skapas och återskapas inom tid och rum. Vilka dessa kulturella uttryck är och hur de uppstår och vilka dess betydelse är alltid beroende på betraktarens diskurs.

Diskurs

Med diskurs menar vi en uppsättning metaforer, berättelser, föreställningar, och materialiseringar som tillsammans skapar en viss ordning. Diskurser möjliggör specifika sätt att tolka världen och förhålla sig till den. Men den diskursiva ordningen opererar också genom uteslutningar och tystnader. Att föreskriva en viss tolkning innebär därför att utesluta och osynliggöra andra möjliga synsätt Individens position i samhället och vår kunskap om det skapas av historiskt specifika sociala interaktioner och materiella villkor som regleras, legitimeras och möjliggörs av diskursiva konstruktioner¹.

Makt

Jag använder mig av maktbegreppet som något rörligt. Makt är inte givet fenomen utan en produkt av skapande och återskapande processer. Makt är således en överenskommelse mellan makthavaren och den som makten utövas gentemot att denna existerar².

Nationalstat

Nationalstaten står som ett samlingsbegrepp för nationens värderingar och kriterier för tillhörighet. I denna text tillhör nationalstaten Sverige, dock kan liknelser vid nationalstaten

¹ Des los Reyes, Martinsson, S.11

² Foucault, 1993

återfinnas även bland invandrare. Skillnaden är dock att nationalstaten i denna kontext står för värderingarna som gynnar den ursprungliga befolkningen i motsats till andra.

Invandrarbegreppet

Invandrarbegreppet rycks ofta bort från dess ursprungliga betydelse och är idag laddat med ett otal olika innebörden. Att kalla en person för invandrare skapar en distinktion mellan svenskar och ickesvenskar, därför vill jag helst använda mig av ord som nysvenskar eller bara SVENSKAR. Dock är invandrarbegreppet ett väl etablerad begrepp i dagens debatt och därför använder jag mig av samma i denna text.

Avgränsningar

Ett antal avgränsningar måste nämnas. Både invandrarkvinnornas och invandarmäns särdrag i sin situation och identitet belyses i denna text bara ytligt. Modernitetens upplösande av den manliga identiteten eller kvinnors makt gentemot kvinnor tas upp men är i textens utrymme begränsade. Dessa och liknande ämnen behöver ett större intresse och förtjäna en vidare analys. Psykologiska processer tas bara lätt hänsyn till och skulle förtjäna en djupare analys med intersektionella psykologiska metoder. En annan viktig avgränsning ligger i temats utgångspunkt; Då denna text kommer att undersöka utanförskap i förorten med etnicitet som ett självständigt men även ihop agerande fenomen, utgår vi ifrån storstaden och dess stadsdelar/förorter. Skiftande erfarenheter beroende på stadens storlek eller mer uppsatta personers position i samhället tas inte med i beräkningen utan fokus ligger på den stigmatiserade bilden av invandrare och förorten. Lefebvre menar att staden alltid återspeglar samhället, det är här dess processer är som mest koncentrerade och det är här dess funktioner blir som tydligast³. Därför står staden, och dess bostadsområden som bra representanter för ett samhällsligt system som överspannar hela nationen.

Peter Hall och Stuart Hall⁴

Peter Hall är en betydelsefull Brittisk stadsplanerare och geografer som varit inblandat i många av den Brittiska regeringens stads och urban planeringar i slutet av 1990 talet.

³ Lefebvre, S.64

⁴ Loos, Paulsson, S.5

Hans mest kända bok *Cities in Civilisation* ligger i denna text till grund för det svenska miljonprogrammets (representerad av stadsdelen Rosengård) utgångspunkter, historia och ideal. Peter Hall ger oss en historisk redogörelse av politiska ideologier och reaktioner som format Sveriges samhälle tills idag.

Stuart Hall (född 1932 i Kingston, Jamaica) arbetar som kulturteoretiker i Storbritannien. Halls idéer innefattar kulturella teorier om bland annat språk, maktbalans, stereotyper och dess härkomst, osv. och har lagt fram ett antal betydelsefulla texter inom kultur- och media studier. I våran text använder vi oss av hans bok *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Stuart Hall stå för några av de grundläggande antagande om åtskiljning och kategorisering i denna text.

Introduktion

Irene Molina skriver att etnisk bostadssegregation inte bör problematiseras;

[...] som en process orsakad av de etniskt segregerade grupperna själva. Omvänt, det relevanta är inte att studera hur dessa grupper på grund av en viss ”eticitet” skapar sin egen segregation, utan snarare vilka samhällsmekanismer och processer som verkar för att alstra och bibehålla segregerade bösättningsmönster och vilka grupper dessa processer eventuellt kan gynna eller missgynna.⁵

I Molinas fotspår ska denna text analysera utanförskapet utifrån den segregerades maktposition i samhället, där etnicitet bara är en av flera element.

Segregering är ett resultat av samhälleliga strukturer och ligger till grunden för människors livsvillkor. Det är just dessa strukturer och processer inom samhället som måste analyseras för att komma åt anledningarna till utanförskapet och marginaliseringen, där segregationen bara är en fraktion av följderna. Molina menar att själva innebörden av integration i Sverige ritat en bild av invandrare som utanför samhället, de är inte en del av samhället⁶ och därmed överses många av de förbindelser som skapat utanförskapets struktur.

Syfte

Stereotypen av marginaliserade människor florerar genom vår vardag inte minst på grund av mediernas allt större utrymme i våra dagliga upplevelser. Sättet människor representeras är produktioner av fördomar och okunskap som mynnar ut i essentiella antaganden. Det finns en grund där mediernas bilder skapas, men det är även i mediernas diskurs som bilder reproduceras och förmedlas. Vår världsuppfattning består av ett mångtal processer där bilder av människor kontinuerligt återskapas. Dessa bilder är bundna till förmedlarens diskurs som alltid innebär en maktaspekt. Därför är det viktigt att komma underfund med hur dessa bilder skapas, hur den verkliga situationen ser ut och hur dessa två agera ihop.

⁵ Molina, S.21

⁶ Ibid. S.49

Frågeställningar

- Var och hur skapas bilder och vår uppfattning av människor och geografiska platser som blir marginaliserad?
- Hur har bilderna sett ut genom tiderna och finns det ett samband mellan förflutna tiders bilder och dagens?
- Hur påverkar dessa bilder människor och livssituationen som bilderna riktas emot?

Metod

Grundläggande för denna text är fastställningen av människans behov av att kategorisera världen göt hennes världsuppfattning; Att dela upp världen i förståeliga delar genom att urskilja skillnader och likheter. Med detta som utgångspunkt ska denna text analysera olika företeelser genom att komma åt de strukturer där skillnader används som en styrande faktor. Gränsdragning och dess konsekvenser angående marginaliserade människor, i vårt fall människor med invandrarbakgrund, ligger som utgångspunkt för textens problematik. Att förstå dagens utanförskap innebär att förstå de olika processer i vilka marginalisering, stereotyper, olikhet och annanhet skapas, därför kommer denna text att analysera utanförskap och annanhet från den tiden marginaliserade människor inte än hade blivit ett synonym med invandrare. Dagens förort och dess historia står för arenan där annanheten i Sverige skapas. Om storstaden reflekterar samhället så är det angelägen att analysera dessa bostadsområden, även med tanke att både den sociala och den fysiska omgivningen har direkta konsekvenser för människors identitet.

Teori – vi och dom

Som en röd tråd genom denna text kommer de olika uppdelningar av människor i kategorier och de processer i vilka vi bildar dessa kategorier vara grundläggande för vår analys av hur vi skapa gemenskap och tillhörighet.

Människan förstår världen i kategorier, vi skapar vår världsuppfattning genom att särskilja objekt och vi kan inte uppfatta vem vi är utan att veta vem som är lik oss och ännu viktigare, vem som är olik oss. Det är denna funktion av olikhet som är grundläggande för förståelsen av hur man i Sverige idag mentalt kategoriserar människor i ”vi” och ”dom. Första utgångspunkten blir den naturliga kategoriseringen av objekt vilken människan använder sig av för att skapa sin världsuppfattning.

Skillnad - Why does difference matter?⁷

För Stuart Hall är likheter mellan ”oss” och skillnaden mellan ”oss” och ”dem” ett genomgående och essentiellt tema som ligger till grund till vår världsuppfattning, sociala liv och kultur. Ferdinand de Saussure har studerat språkvetenskap (linguistics) och kommer fram till slutsatsen att skillnad är det enda sättet att urskilja ett objekt. Bildspråkligt talat kan vi inte förstå vad ”vit” är utan att veta vad ”svart” är.

”Difference signifies. It carries a message”⁸

Fast detta resonemang är för statiskt för att applicera på ett komplext subjekt som samhället och människan kan en mer utvidgad utbyggnad av systemet åtminstone vara en ledtråd till varför skillnadens betydelser för oss människor i praktik⁹.

Den andra förklaringen runtom skillnadsbetydelsen stammar från Mikhail Bakhtin och utgår ifrån en annan språkvetenskap (study of language). Bakhtin menar att skillnader behövs då vi bara kan konstruera betydelse genom mötet med ”det andra”. Betydelse, mening, ägs inte av en enda person utan varje människa har sitt eget sätt att uttrycka sig och skapar så skillnad men även mening.¹⁰

⁷ Hall, Stuart, S.234

⁸ De Saussure, Ferdinand, red. Hall, Stuart, S.235

⁹ Hall, Stuart, S. 234

¹⁰ Bakhtin, Mikhail, red. Hall, Stuart, S. 235

“Meaning arises through the difference between the participants in any dialogue. *The Other*, in short, is essential to meaning.”¹¹

Hall ser ett problem här då denna teori kan dras till för extrema längder, då till exempel en Engelsman inte måste veta hur en Jamaikan ser på honom för att veta vad det innebär att vara Engelsman.¹²

Den tredje förklaringen har med antropologi att göra. Här argumenteras att en kultur byggs på att ge mening till objekt inom ett klassificerings system.¹³ Det måste byggas upp en gräns mellan vad som är ”vårt” och ”inte vårt”. Detta leder till negativa effekter när ett objekt är i fel kategori eller inte passar in i någon kategori.

”What we do with *matter out of place* is to sweep it up, throw it out, restore the place to order, bring back the normal state of affairs. The retreat of many cultures towards *closure* against foreigners, intruders, aliens and *others* is part of the same process of purification (Krivesta 1982).”¹⁴

Samtidigt som skillnad producerar en ren kultur där en viss kategori gäller och allt utanför förkastas ges samtidigt makt åt skillnaden då den ofta är attraktiv, förbjuden, ett tabu.¹⁵

Fjärde förklaringen är psykoanalytisk. Freud menar att ”den andre” är viktig för vårt byggandet av ett eget ”jag” och att vi som barn redan bygger upp skillnader för att bygga upp vår egen identitet.¹⁶

Slutsatsen som kan dras här är att skillnad är essentiell för vår egen uppfattning av oss själv, vårt språk och vår kultur. Hall väljer att kalla skillnad för ambivalent, den kan vara positiv och negativ, den bygger upp vår existens men hotar ”den andre”.¹⁷ Detta borde bäras i åtanke hela tiden då vi går vidare i denna uppsats.

Att bygga gränser och upptäcka skillnader mellan människor är alltså väsentligt för förståelsen av oss själv. Vi har gått igenom en ytlig essentiell summering dock ger denna

¹¹ Hall, Stuart, S.236

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid. S.237

¹⁶ Freud, Sigmund, red. Hall, Stuart, S. 237

¹⁷ Hall, Stuart, S. 237

förklaring lite insikt i de många processer i vilka olikheter skapas och reproduceras. Olikhet är ingen fast konstruktion utan återskapas hela tiden i processer av dominans och underordning¹⁸. Olikhet/olik kan beskrivas som grunden för skapandet av annanhet. Genom att kategorisera världen i likheter och olikheter kan vi förstå vem som är som oss och vem som är annorlunda; Vem som besitter annanhet. På vilket sätt yttras och formas synen på ”de olika”, eller som man idag säger ”de andre”? Hur skapas annanhet och hur ser den ut?

Olikhet

Kategorier av annanhet grundas i olikhetens funktion. Det är genom olikhet och likhet vi bygger vår världsuppfattning. Olikhet är något som görs relationellt och kontrastivt, dvs. att händelser, kategorier, och individer skiljs ut och förstås i relation och kontrast till något som definieras som essentiell annorlunda. Den andre är vad vi inte är¹⁹. Samtidigt som vi söker efter ett ”vi” söker vi samtidigt efter ett ”dom”. ”Vi” och ”dom” kan inte förstås i fasta positioner då vår uppfattning om tillhörighet varierar. Det finns olika grader av likhet och olikhet; Man kan till exempel vara arbetarklass, svensk, väst européer, européer, vit, osv. Därför är den så kallade nationalstaten ingenting som är fast begränsad till, eller som bara existerar i Sverige. Hela Västeuropa söker efter en identitet som inte sällan byggs genom gränsdragningar och vad som kallas för fästning Europa. I historiska processer har vi skapat en Europeisk gemenskap som ligger långt utanför den synliga gemenskapen som ”EU” representerar²⁰. Sverige är en del av denna gemenskap, men är samtidigt avkopplat och bygger sin egen identitet i kontrast till denna gemenskap.

Gemensamt för stora delar av Europa är att de har upplevt en hög grad av invandring under de senaste 30-40 åren. De som förr i tiden var annorlunda men utanför Europas gränser har nu flyttat in i fästning Europa. Vi befinner oss i en ny situation som vi inte har varit förberedd för; Olikhet består av egenskaper i ett maktspel där olika grupper försöker positionera sig i det normativa²¹. Dock är det i detta fall nationalstaten och de få som har direkt inflytande över det normativa som behåller den övre handen. Det är på deras villkor människors livssituation gestaltas. Bibehållandet av nationalstatens kriterier har skapat starka kontraster och normer

¹⁸ De los Reyes, Martinsson, S.11

¹⁹ Ibid. S.14

²⁰ Des los Reyes, Molina, Mulinari, S.284

²¹ De los Reyes, Martinsson, S.19

som kan vara ouppnåeliga för ett stort antal människor och har även skapat en blindhet för att kunna se hur diskriminerande diskurser skapas och reproduceras.

Paulina De los Reyes beskriver olikhetens kontinuerliga egenskaper när hon belyser hur orden för vad vi idag kallar för person med genom tiden har förändrats men syftat på samma sak och därmed haft samma innebörd och konsekvenser. När normaliteten ska avgränsas är det alltid de andre som ska benämnas, definieras och sorteras. Ordet för en människa med funktionshinder har ändrats från krympling, till lytt, ofärdig, invalid, handikappad till dagens person med funktionshinder²². Dock underminera alla dessa begrepp, trots att de blivit mer politiskt korrekta, personens status inom funktionsdugligheten som än idag diskriminerar dessa människor på arbetsmarknaden.

Ord som hänvisar till en skillnad mellan normalitet och avvikelse kan bytas ut samtidigt som de maktskapande processerna bakom denna konstruktion fortgå²³. Revolution blir evolution.

Olikhetens processer²⁴

Följande text är en omskrivning av en obligatorisk textuppgift under mitt tredje år på Linköpings Universitet som belyser annanhetskapinget genom den dominerande kulturens normer.

Annanhet – olikhetens resultat - skapas, uttrycks, och reproduceras i ett otal processer och dess fragment. En stor del av vår uppdelning i likhet och olikhet skapas genom sociala kriterier; normer och värderingar.

I följande avsnitt vill jag framhäva skapandet av en ”annanhet” runt den svenska identitetsmodellen, som jag här vill kalla för den svenska nationalstaten, det vill säga de värderingar och tankesätt som varje ”äkt svensk” inte bör falla ur ramen för, de processer som skapa kriterierna för vad som krävs för att vara ”svensk”. Den sociala produkten – nationen – skapas genom vad Foucault kallar för diskursiva praktiker, dvs. de sociala sammanhang där nya ”sanningar” om ursprungs-, ödes- och kulturgemenskap fabriceras i den offentliga retoriken²⁵. Nationalstaten kan förklaras som en summering av identitets- och

²² Ibid. S.15

²³ Ibid. S.15

²⁴ Loos, 2007

²⁵ Foucault, Michel, red. Des los Reyes, Molina, Mulinari, S.284

tillhörighets kriterier som genom urval sätter gränser för vem som anses tillhöra nationen och vem som står utanför.

Jag utgår ifrån att det i dagens Sverige finns två stycken huvudsakliga konstruktioner²⁶ av ”svenskhet”. Den aktiva som skapas genom olika företeelser genom historien; Tiden bidrar till att naturalisera identitetsskapande utifrån nationen och vad som definieras som kollektivt minne, gemensam historisk bakgrund, mm.²⁷ Den andre är den passiva som använder sig av kontrastsättning till något som vi anser inte vara ”svenskt”. Denna funktion innebär helt enkelt att tillhörighet, identitet och dess kriterier, byggs i motbild till något annat. Invandrare blir på så sätt till exempel symboler för det som svenskar inte anses vara; Primitiva och omoderna. Invandrar män anses till exempel behöva utbildas i jämställdhet och modernt könsrollstänkande²⁸ medan Svenska mäns position i genusdiskursen förskjuts. Att undersöka dessa två identitetsbyggande system är en viktig punkt i försöket till att förstå hur annanhet uppstår, reproduceras och hålls vid liv och för att förstå hur dessa medför problem i samhället som påverkar människor som faller ur ramen för nationalstatens kriterier, i detta fall medborgare med invandrarbakgrund, men även medborgare med annan sexuell läggning, kön, åsikter, erfarenheter, klass, och även klädsel. Dessa två system är inte separerade utan fungera på många sätt ihop vilket kommer att bli klart på vägen genom denna text.

Det är just bevarandet av en specifik svensk och väst-influerad identitet och värderingarna denna skapar som gjort oss dels blinda och dels ovilliga att se vart de verkliga problemen i dagens samhälle ligger. När Kolonialmakterna bredde ut sig över världen var det just synen på till exempel de mörkhyade människorna i Afrika som ”annorlunda” som lade grunden till att kunna se dessa människor som ”sämre” och mindre utvecklade än oss vilket i sin tur legitimerade slavhandeln. Slavhandel och koloniseringen av världen blev grundläggande för västvärldens ekonomiska liv, och detta inkluderar Sverige där bland annat ”Uppsalas Rasbiologiska Institut” och begrepp som ”Rashygienismen” blev världsledande institutioner och ideologier²⁹. Vad dessa sistnämnda gick ut på kan man sammanfatta med att man ville kategorisera och rangordna människligheten; Dela upp världen i raser vilket gick i enhet med att man sökte bevis på att den vita europeiska rasen var överlägsen resten, eller att vi i alla fall skiljer oss åt. Det koloniala tankesättet har oförnekligen varit aktivt i Sverige och att den går att spåra tills denna dag blir tydlig då det i allmänhet idag är känt att det Svenska folkhemmet

²⁶ Loos, 2007

²⁷ Des Los Reyes, Martinsson, S. 27

²⁸ Des los Reyes, Molina, Mulinari, S.202

²⁹ Ibid. S.16

bygger på samma studier. När idén om det svenska folkhemmet myntades var det nödvändigt att strukturera samhället i olika skikt för att legitimera bostads- och den därmed förknippade samhällsordningen. Arbetare blev till ”tattare” och de zigenare som bodde i Sverige på den tiden ansågs allmänt vara ett problem för samhället och vid planeringen av folkhemmet använde man sig just av kategoriseringar som såg dessa medborgare som utanför det svenska idealet³⁰. De gavs egenskaper och stereotyper som inte var förenliga med vad som ansågs vara verkligt ”svensk”. De blev annorlunda, eller som vi idag så gärna säger ”den andre”. Folkhemmet som sedan resulterade i dagens miljonprojekt är för sig en motsats till svensk identitet. Höghus med lägenheter med smala trappuppgångar i en relativ trång miljö var något som ingen ville ta del av om man inte var illa tvungen, resultatet blev att dessa områden blev ”inte svenska”. Paradoxen i det hela ligger i att när miljonprojektet formades skapades en grund för svenskhet att distansera sig från dessa områden och den medföljande livsstilen. Först när diskussionen om dessa områden blev aktuell stängde man ut dessa områden och dess människor ur den svenska idealtypen, alltså kan vi säga att synen på dessa områden idag kan hänvisas till en syn som redan då uppstod, och att denna del av den svenska idealtypen inte bildats av sig själv utan i motsats till något, i detta fall folkhemmets nya boendeform/miljonprojektet. Det regerande samhällsskiftet distanserade sig från boendeformen och de tankar och problem som uppstår i en arbetarklassmiljö och byggde sin identitet i kontrast till detta. Ur en ännu kritiskare vinkel kan man även betrakta arbetarklassens ”problem” som företeelser först anses vara sådana då den regerande skiften konstaterar att de är problem. Det är detta skift som ansvarar för statens institutioner och ideologier. På så sätt kan företeelser bli onormala, opassande eller olagliga ur en viss grupp syn, som sedan nerförmedlas till resten av befolkningen, majoritetssamhället och de lägre klasserna. Vi kan alltså konstatera att delar av nationalstaten har byggts på historiska händelser som aktivt blivit införlivade i den svenska identiteten, och i kontrastsättningen emot något ”annat”. Skillnaden mellan dessa två former är att den verkligt svenska identiteten vill jag hävda ligger i nationens gemensamma upplevelser och historiska arv, medan identitetsbyggandet gentemot något annat inte är mer än en vilseledande syn på sig själv som inte har någon grund i den verkligt svenska identiteten. Värre än så bär byggandet av en identitet genom ikontrastsättning på en diskursiv maktaspekt där objektet i all tid blir definierad på subjektets villkor. Aje Carlbom menar att det existerar en tendens att etablerade

³⁰ Ibid. S.17

grupper använder sig av den andres sämsta sida för att kategorisera dem medan de tar den bästa biten för att representera sig själv³¹.

Nationalstaten och dess värderingar

Annanhetskapandet genomsyrar vårt tänkande och tyvärr har vi än idag inte tagit hänsyn till eller varit för blinda för att kunna observera och ändra på de grundläggande system som hindrar oss från att bli ett verkligt humant och jämställdt samhälle.

Kritik kan här riktas emot ett mångtal ideologier och institutioner. Mulinari ger oss ett exempel på hur nationalstatens norm i funktion ihop med antagligen väl menade åtgärder som ska gynna invandrares utsatthet kan slå helt fel. Hon menar att invandrarföreningar enligt vårt samhälles norm uppmuntras till demokratisk uppfostran. Vikt läggs inte på så kallad ”empowering” eller ifrågasättande av den sociala ordningen utan dessa människor ska uppfostras i demokratiskt tänkande som de inte anses förfoga över. Dock ignoreras människornas situation i samhället, som paradoxalt nog kan sägas vara odemokratisk, och deras förmåga till att förstå samhällets maktstrukturer, hjälpa sig själv och ta del av förandet av de villkoren de ska leva efter undermineras.³²

Ett tydligt exempel på samma funktion har jag funnit genom att analysera feminismens tillkortakommande när det kommer till att bland annat uppmärksamma invandrarkvinnors skiftande livssituationer och hur deras röster aldrig ha fått ett verkligt gehör. Denna kritik får stå som representant för ett mångtal ideologier inom vår samhällsstruktur, som inte har klarat av att ta hänsyn till skiftande situationer och upplevelser som marginaliserade individer och grupper av medborgare berörs av idag. Följande analys kommer att framhäva både skapandet av en idealtyp som en del av den svenska nationaliteten och blindheten som idealtyperna och dess konsekvenser skapa.³³

Under 70-talet upplevde Sverige en av de mest positiva revolutionerna i landets historia, genom feministers arbete förändrades villkoren för kvinnor i samhället radikalt och jämställdhet mellan kvinna och man har sedan dess varit en fast förankrad del av svensk politik och tänkande. Detta är något man kan vara stolt över, en väldigt positiv utveckling till en bättre framtid där alla medborgare i vårt samhälle ska ha samma möjligheter till

³¹ Carlbom, S. 68

³² Mulinari, S.57

³³ Loos, S.4

ekonomisk, social och politisk framgång. Den svenska feminismens arbete blev djupt förankrad i svensk historia och svensk identitet.

Vad är det för fel med det? I princip ingenting, skulle man tro. Men det är här grunden till en norm i samhället lades som idag har haft så stora konsekvenser för så många människors livsvillkor.

Genom att sätta 70-talets feministiska arv som en orörlig standard, något som är specifik för svensk feminismen och politik har man skapat en ideologi som utgår ifrån vita, svenska, heterosexuella, medelklass kvinnor och deras arbetssätt. Jämställdhet politikens diskurs införlivas i nationens ideal.

Men vad händer då när det plötsligt kommer ett stort antal andra människor med skiftande erfarenheter, ideal, härkomst, kunskap och livssituationer till detta land?

Det feministiska arvet står idag som en standard, utgångspunkten för vad som anses vara feministiskt arbete. Inom texter man kan läsa tas det nästan aldrig upp feministiskt arbete i andra delar av världen och man kan få intrycket att man i Sverige anser att det inte finns något feministiskt arbete utanför Sverige och Västvärldens gränser. Dock förekommer feministiskt arbete starkt inom andra länder än Sverige, vilket borde vara en självklarhet, dock yttrar sig detta arbete ofta i andra former än vad som anses vara feministiskt arbete utifrån Sveriges kriterier. Medan man i Sverige arbetar inom klart uttalade feministiska organisationer som använder sig av könsfrågor som huvudinriktning, finns det ett otal kvinnor (och män) världen över som genom arbete på andra håll, som till exempel främjar fredsprocesser, klass- och etnicitets frågor, barnomsorg, utbildningsväsendet, osv. aktivt kämpar för att skapa en bättre situation för människor. När dessa kvinnor (och även män) sedan kommer hit, ignoreras deras arbete och insats helt och hållet, då den inte är jämförbar med kriterierna som det Svenska feministiska arvet har lagt ut.

Olikhetens Paradigm

Det är inte bara synen på andra människor som betingas av nationalstaten utan även hur vi arbetar för att komma undanfynd med till exempel ojämställdhet eller segregering.

”Olikhetens paradigm” som De los Reyes och Martinsson kalla det för är ett axiomiskt antagande om människors inneboende olikheter som grundas i ett positivistiskt tankesätt. Detta särartstänkande vilar på en världsbild där kunskap om verkligheten förväntas kunna uppnås genom att isolera, jämföra och mäta dess beståndsdelar. Inom detta paradigm är det

exempelvis möjligt och legitimt att studera ”invandrarnas” respektive ”kvinnornas” arbetsvillkor som två separata frågor utan att förhålla sig till de särskiljande och hierarkiska processer som gör etnicitet och kön till meningsfulla kategorier i arbetslivet.³⁴

Att inte analysera invandrarkvinnor utifrån mer än kvinna/man perspektivet innebär också att man har gått miste om att förstå till exempel den makten som vita svenska medelklass kvinnor utövar gentemot invandrade kvinnor. Ojämsställdheten mellan man och kvinna som man försökt motverka grundas på just annahetskapandet. Kvinna och man är konstruktioner där förväntningar på ens könsroll bestämmer ens position i det sociala och arbetslivet³⁵. Att kvinnor anses ha vissa egenskaper och män andra kan än observeras idag³⁶, och det är här skillnaden mellan kvinnor och män skapas och förankras, vilket ledd till att kvinnor till exempel anses vara mer lämpade för vissa yrken och män för andra³⁷. Det är detta tankesätt, annanhets byggandet som varit kvinnornas fiende i kampen för jämställdhet, och det är ironiskt nog just denna funktion som man inte har kommit åt och till och med idag själv använder sig av. Exemplet som jag tidigare gav angående undermineringen av feministiskt arbete på grund av ens egna normer är ett exempel, och betydelsen av denna princip har haft till följd att invandrarkvinnor har tillskrivits vissa egenskaper; Dom antas till exempel vara förtryckta, röstlösa, passiva och knutna till hemmet. Hur ska en sådan kvinna fungera i en hög uppsatt position på arbetsmarknaden? Paradoxalt nog är det gentemot denna bild av invandrade kvinnor som etniskt svenska kvinnor idag kan bygga och bekräfta sin egen identitet.

Xenofobi vs rasismen

En intressant tanke som Per-Markku Ristilammi, Ove Sernhede och Thomas Johansson framför är vår tids koppling mellan maskinen och människor. I vårt samhälle ställer vi allt större krav på hastighet och fluiditet. När vi sitter vid en dator förväntar vi oss att alla datorns processer ska gå lika snabbt som vi tänker, datorn ska nästan bli en förlängning av vårt nervsystem, och vi blir irriterade om datorn tar på sig än 2 sekunder för att utföra uppgiften vi just tilldelat den. Att allting ska gå snabbt och flytande har blivit del av vår världsuppfattning och detta tankesätt berör inte bara maskiner utan även våra medmänniskor. Om en medmänniska ”hackar” alltså inte fungerar på det flytande sätt som vi förväntar oss bildas en

³⁴ De los Reyes, Martinsson, S.26

³⁵ Ibid. S.15

³⁷ Ibid. S.16

viss misstänksamhet gentemot denna person. Det ökande kravet på social kompetens i arbetsplatsannonser är en indikation på detta.³⁸ Toleransen för människor som inte fungerar efter idealet har minskat i en xenofobisk ande. Xenofobi får inte förväxlas med rasism då xenofobi inte har någon fast utgångspunkt utan varierar beroende på vad som är igenkännbart för personen/samhället/gruppen och vad som är annorlunda. Xenofobi kan hänföras till nationalstaten där dessa värderingar ofta uppstå eller härleds ifrån. Nationalstaten är det normala, det vi känner igen, avvikelser blir främmande och skrämmande. Dessa kriterier innehåller allt från kulturella symboler, språk, till religion och kunskap. Foucault menar att det finns ett band mellan vainsinne och förnuft, en utestängningsprocess som innebära att den vainsinnige kan tala sanningen men ingen tar honom på allvar, en boks poet är motsatsen till vainsinnet³⁹. I vårt fall innebär detta att den avvikande invandraren, den som inte talar med normens förnuft, förblir ignorerad.

Kunskap och makt

Foucault ser kunskap som ett medel till att utöva makt; Kunskap i hans analys har alltid använts för att styra alla delar av samhället⁴⁰.

”It saw knowledge as always inextricably enmeshed in relations of power because it was always being applied to the regulation of social conduct in practice”⁴¹

I denna teori utgår Foucault ifrån några punkter som är intressanta när vi ska undersöka varför ”den andre”, i vårt fall förorten och invandrare i förorten, representeras och ses på ett visst sätt. Foucault menar att kunskap alltid har en relation till makt, men att vi utövar makt genom kunskap även genom att välja om och i vilket sammanhang vi implicerar kunskap, och vilken kunskap vi implicerar. För Foucault är denna sortens maktutövande viktigare än själva ”sanningen” i kunskap⁴². Sanningen, fakta, närgraders här då den blir beroende av vem det är som har makten att välja vilken kunskap som ska gälla.

³⁸ Sernhede, Johansson, S.221

³⁹ Molina, S.185

⁴⁰ Hall, Stuart, S.47

⁴¹ Foucault, Michel, red Hall, Stuart, S.47

⁴² Foucault, Michel, red Hall, Stuart, S.48

”Knowledge linked to power, not only assumes the authority of ”the truth” but has the power to *make itself true.*”⁴³

Foucault drar slutsatsen att det vi tror oss ”veta” har stora konsekvenser för över hur vi ser och behandlar ett objekt. Kunskap är historisk betingad. Hall tar här kriminella som exempel, hur t.ex. kriminalvårdssystemet har ändrats genom tiderna beroende på vilken kunskap man har satt i sammanhang med kriminella. Kunskap som sprids formar synen på kriminella och bestämmer därmed hur de behandlas i olika sociala sammanhang. Detta har både inflytande över subjektet och objektet, i Halls’ fall den kriminella och straffaren.

Foucault menar även att makt inte utgår ifrån ett visst maktcenter (staten, klass, osv.) utan cirkulerar, vi använder oss alla av den men blir även påverkade av den.⁴⁴

Den ekonomiska aspekten - Marx’ och ekonomiska värderingar

Ur en Marxistisk syn bestäms en människas värde, hennes position i samhället av hennes socioekonomiska status. Kapitalismen har inte bara byggt in sig i marknadens och ekonomins områden utan blivit en samhällelig norm. Aldrig tidigare har materiella värderingar varit så avgörande för hur en människa behandlas. Ove Sernhede menar att utanförskapet i Europa i första hand grundas i en marginaliserad position på arbetsmarknaden som sedan förstärks av de marginaliserades kulturella bakgrunder, stereotyper och myndigheternas handlande.⁴⁵

Denna utgångspunkt kan diskuteras, dock står det fast att ens ekonomiska utgångspunkt i hög grad påverkar ens valmöjligheter och därmed ens plats i samhället. Jag vill dock inte se ekonomin som det främst avgörande kriterium utan se det i en funktion ihop med andra kriterier, som nationalstatens olika normer.

I frågan om arbetsmarknaden görs invandrare till en specifik kundgrupp med olika egenskaper som anses skilja sig från vad en etnisk svensk anses ha för egenskaper och det är marknadens uppgift att integrera dessa.

Problematiken ligger i att den marknadsekonomiska diskursen är en del av den dominerande samhällssynen, nationalstaten. Inget annat ekonomiskt system som vi vet om har fungerat i vår världsdela och på detta vis blir marknadsekonomin en fast modell om hur samhället ska se

⁴³ Foucault, Michel, red Hall Stuart, S.49

⁴⁴ Hall, Stuart, S.50

⁴⁵ Johansson, Sernhede, S.114

ut⁴⁶. Denna modell är speciell och problematisk i sin form då det idag råder en åtminstone väst-världslig konsensus över det kapitalistiska samhällets förträfflighet⁴⁷.

På detta vis menar Eddy Nehls och många andra att mångfalden blir ett medel för att legitimera företagets lönsamhetssträvan där etiska aspekter blir underordnade lönsamheten.⁴⁸ Produktionens effektivitet ställs över människans väl; Nationalstatens värdering står över människan.

Identitet i förorten

”Man känner sig stämplad. I tidig ålder känner du att du som en ung kille eller tjej i Rosengård inte har samma möjligheter [...] att finna den respekten som människor från andra områden får. Vilket gör att du automatiskt blir den bilden som folk har av dig. Jag tror media har stor del till att Rosengård är så segregerad, för man tillåter inte dessa ungdomar att få en annan identitet, utan dom är redan stämplade från början att vara si och så.”⁴⁹

I takt med ökade sociala klyftorna har även upplevelsen av utanförskap ökat hos en del av befolkningen. Thomas Hylland Eriksen menar att dessa förhållanden konstitueras och avspeglas som tydligast i stadens boendemönster där vissa områden blir allt mer attraktiva och vissa allt mer marginaliserade⁵⁰. Detta utanförskap bär med sig en rasifierad dimension då det idag är människor med utomeuropeiskt ursprung, oftast flyktingar, som befinner sig i de mest marginaliserade positionerna i frågan om arbets- och bostadsmarknaden. Boende är en viktig faktor för människans självkänsla; Liksom vi använder människorna runt omkring oss för att definiera oss har boendet samma funktion⁵¹.

Vi har sedan tidigare konstaterat att vi bygger vår världsuppfattning och även vår identitet gentemot andra, andra som är olik oss. Utanförskap och upplevelsen av utanförskap spelar här en avgörande roll i ett mångtal identitetsformande processer hos den som är ”utanför”.

I detta avsnitt vill jag föra fram några av dessa identiteter och analysera hur dessa skapas i samband med utanförskapet. Identitet är inget fast begrepp utan identiteter förändras i

⁴⁶ De los Reyes, Martinsson, S.23

⁴⁷ Ibid. S.97

⁴⁸ Nehls, Eddy, red. De los Reyes, Martinsson, S.26

⁴⁹ Intervju med Behrang Miri

⁵⁰ Sernhede, Johansson, S.223

⁵¹ Ristilammi, S.20

samklang med samhällets och omgivningens händelser. För att stanna relevant måste kulturen och dess identitet ständigt rekonstrueras⁵². Att redogöra en helbild av de identiteter som existerar i förorter är därför en omöjlighet, dock kan vi framhäva processerna som dessa identiteter formas av.

Identitet gentemot ”dem”

När man identifieras som vit heterosexuell man och proletär anses man skilja sig från någon som är en svart heterosexuell kvinna; Personen förstås inte utifrån ett essentiellt själv utan i relation till en rad identiteter som den antas skilja sig från. En identitet är inte begriplig utan en idé om motsatsen⁵³. Motsatsen skapar essensen. I meningsbyggandet gentemot ”den andre” finns det två stycken aspekter av gruppsolidaritet, *vi-skap* respektive *oss-skap*⁵⁴. I egenskapen av *oss* är vi lojala och integrerade i förhållande till andra, med andra ord konkurrens och fiendskap. Att vara *vi* däremot implicerar lojalitet genom gemensamma aktiviteter inom sitt kollektiv. Philip har undersökt vad han kallar för ungdomars och unga vuxnas ”gatukultur”. Denna kultur skapas enligt Lalander;

[...] i opposition mot och som en konsekvens av uteslutningen från majoritetssamhället. [...] Det handlar om att i avsaknad av andra möjligheter skapa stolthet och autonom personlig värdighet i det lokala sammanhang där man bor och växer upp.⁵⁵

Motståndsidentiteter, som flata och svartskalle härstamma från stigmatiserade positioner; Byggandet av en opponerande identitet ligger i utanförskapets grunder⁵⁶. För många ungdomar blir gatukulturen ett svar på frågorna i sin upplevda verklighet och de frågor de ställer sig om livets möjligheter och deras framtidutsikter som är färgade av utanförskapets inskränkning av valmöjligheter⁵⁷. Nuet väger därför starkare än framtiden. Gatukulturen kan vi inte använda oss av som ett fast begrepp utan den är en införlivelse av ett mångtal värderingar och symboler som även kan återfinnas i liknande identiteter/kulturer med andra benämningar. De kan även vara delar eller graderingar av identiteter, man kan vara från

⁵² Sernhede, Johansson, S.251

⁵³ De los Reyes, Martinsson, S. 15

⁵⁴ Hylland Eriksen, S.88

⁵⁵ Lalander, Philip, red. Sernhede, Johansson, S.251

⁵⁶ Des los Reyes, Martinsson, S.20

⁵⁷ Sernhede, Johansson, S.254

förorten i första hand och i gatan i andra hand. Liksom gatukulturen är en identitet/kultur byggd i motsats till samhället kan samma sak sägas om förortskulturen. Inom förortskulturen ser man sig inte som svensk eller Malmöit, man ser sig som Rosengårdare, resten av samhället har inget med en att göra⁵⁸.

Byggandet av en identitet gentemot majoritetssamhället är ingen ny företeelse i vårt samhälle. I avsaknad av specifik litteratur inom området består följande avsnitt av en analys av de tre filmer i ”Mods Trilogin”. Filmerna är i dokumentär form och baserade på verkliga inspelade händelser där speciellt intervjuerna fungera som empirisk material.

Mods - Motståndsidentiteter under 70 talet

I Stefan Jarls så kallade ”Mods Trilogi” får vi följa ett antal ungdomar i tre faser av deras liv; Från att dom är 17-18 år under 1970 över 1980 till 1993. Dessa ungdomar kommer från den svenska arbetarklassen. Arbetarklassen var, som vi tidigare i denna text har konstaterat, de underprivilegerade, de utstötta i samhället som inte sällan ansågs vara en problematisk klass som på många sätt syntes hota medelklassens och nationalstatens ideal. Dessa ungdomars uppväxt i arbetarklassmiljön beskrivs av intervjupersonerna ofta som fyllda av problem inom familjen som ofta resulterade i våld. Alkoholiserade föräldrar beskrivs i nästan varje intervjupersons uttalande. Drogbruk och dess följder är också ett genomgående tema i filmerna. Situationen som ledd till bruket av tunga droger och den ofta medföljande livsstilen när man befinner sig i en skakig livssituation blir en symbol för många av arbetarklassens ungdomar;

*Dom som går på amfetamin och heroin det är knegarungar; Dom kommer från arbetarhem. Jag har aldrig sett någon Östermalmsunge nere på T-centralen och punda.*⁵⁹

En av huvudkaraktärerna i första filmen, Stoffe, berättar om hur han ofta inte gick hem efter skolan för att pappan och hans vänner kunde vara hemma fulla. Han beskriver hur han brukar lystna utifrån ytterdörren för att se om det var möjligt för honom att komma hem⁶⁰. Den andre huvudpersonen, Kenta, som vi får följa genom alla tre filmer berättar om våldet i hemmet där

⁵⁸ Ibid. S.275

⁵⁹ ”Ett anständigt liv”, Minut 18,10

⁶⁰ ”Dom kallar oss mods”, Minut 33,50

pappan slog mamman och sonen⁶¹. Efter Kentas vistelse i sitt andra fosterhem gifte sig hans Mamma om, dock behandlade styvpappan inte henne eller barnet bättre än Kentas verkliga Pappa hade gjort⁶². Uppväxten i denna miljö verkar för dessa ungdomar ha haft direkta kopplingar till deras nutida situation. En kompis till både Kenta och Stoffe anser att de alla går mot samma avgrund då alla deras mammor är alkoholiserade till en viss grad⁶³.

– Är du inte rädd för att det ska bli jävligt?

– Nej det är jag inte för det har jag räknat med⁶⁴.

Livet efter barndomen präglades för dessa ungdomar av en ovisshet och rotlöshet i samhället. Både Kenta och Stoffe klarade inte skolan; Båda beskriver hur skolan kanske hade gått bättre om omständigheterna i hemmet hade varit annorlunda. I Stoffes fall väckte hans mamma inte honom för skolan ibland, vilket ledde till att han hoppade av skolan⁶⁵.

Läxor gick ju inte att göra för det var för mycket liv hemma; Det söps och slogs och levdes och skreks⁶⁶

Om det hade varit bättre [...] Man kanske hade gått i yrkesplugg [...] Om det hade varit lugnare så kanske man hade fått framgång i plagget också⁶⁷

Stoffe åkte på en anstalt då Pappan hade dött och Mamman hade problem med nämnden för de visste att hon var alkoholiserad.;

Därför tog dom in mig. En kompis till mig har torskats på 19 fyllor och inbrott. Han har inte åkt in än för att han går i plagget [...] Bara för jag inte hade de möjligheter drog de in mig⁶⁸.

⁶¹ "Dom kallar oss mods", Minut 38,00

⁶² "Dom kallar oss mods", Minut 30,40

⁶³ "Dom kallar oss mods", Minut 17,15

⁶⁴ "Dom kallar os mods", Minut 18,05

⁶⁵ "Dom kalla oss mods" Minut 38,10

⁶⁶ "Dom kalla oss mods" Minut 31,50

⁶⁷ "Dom kalla oss mods" Minut 38,22

⁶⁸ "Dom kalla oss mods" Minut 41, 35

Kenta hade tidigare stulit en moped för vilket han blev dömd till skyddstillsyn där övervakaren blev hans Mamma. Men efter ett inbrott i en livsmedelsbutik fick Kenta en övervakare som han själv kallar för;

En pundig jävel på 26 år (student) som inte hajar ett jävla piss. Sa jag någonting försökte han få till det då att hälften va mitt fel och hälften var samhällets. [...] Så och så ska du göra så blir det bra och det blev ju direkt att hoppa på Svenssons tunnelbana, åka till stan till jobbet, åka hem med sista expressen och kolla tv innan man somnar⁶⁹.

När Kentas mamma flyttar lämnas han utan boende. Han vänder sig till sin övervakare och menar att om staten ger allt annat som ungdomsförskolor osv. så kan de väl också fixa en lägenhet åt honom. Två dagar senare ringer hans övervakare och säger att han har sagt up sig som Kentas övervakare. Han menar att han inte förstå sig på Kenta, medan Kenta anser att det är övervakaren som inte har försökt få kontakt med honom⁷⁰. Mamman blev övervakare för Kenta igen. Han anser att detta bero på att staten nu inte längre vill ta ansvaret för honom, nu är det hennes ansvar.

Dom få sin lön ändå och kasta alla papper under bordet, det är det dom jobba för dom gamla socialisterna⁷¹.

Genom filmerna blir en misstro och en fientlig inställning till staten och de övre klasserna tydlig. Skulden för dessa ungdomars livssituation läggs på familjens situation (som är relaterad till marknadsekonomins orättvisor) och staten, medelklassen och det regerande skiftet som har makten att påverka människornas situation. I en av de första sekvenserna i den första Mods filmen ”De kalla oss mods” kan vi se Kenta och Stoffe sjunga efter några män

Här kommer alla medelsvensson - Små knegarna små knegarna är lustiga att se⁷².

⁶⁹ ”Dom kalla oss mods” Minut 44, 05

⁷⁰ ”Dom kalla oss mods” Minut 44,20

⁷¹ ”Dom kalla oss mods” Minut 45,00

⁷² ”Dom kalla oss mods” Minut 14,27

I ett bråk mellan Stoffe och Kenta angående Stoffes flickvän Eva uttalar sig Kenta bland annat såhär;

Hon sitter hemma i sin kåk som en jävla medborgare, varför hänger inte hon med ut⁷³.

I sista filmen av Mods trilogin får vi en tillbakablick i dessa personers ungdom. Den sista sekvensen är från 1966 då Kenta är 18 år. Han uttalar sig på följande sätt:

Dom säger ju såhär va att modsen dom lever och har sig. Men det är klart, dom gör ju det bara för att bevisa att vi har en rättighet i samhället vi också, det är därför vi lever så mycket som vi gör. Och om staten ger fan i oss så ger vi fan i staten [...] Det kommer bli inbördeskrig mellan modsen o snutarna till slut, dom kommer mejas direkt alltså (skrattande).⁷⁴

Detta uttalande kan överföras till dagens situation för många människor, speciellt ungdomar. Om man byter ut ordet Mods till förortsborna, invandrarungdomar, eller liknande, kan detta uttal lika gärna stamma från 2007, inte 1966. De välställda, de som har makt, anses vara förtryckarna, de som står i vägen för ens egna rättigheter, de som ser ner på en.

Var och en borde ha fritt att börja vart dom vill⁷⁵

Som man bär sig åt alltså, man är fri. Staten och barndoms hemmet har kontroll över en, dom vill gärna sätta in en bara för att man inte ska springa runt o leva jäveln⁷⁶

Att värderingar och normer ser annorlunda ut i olika miljöer av till exempel klass och etnicitet är en av våra grundläggande utgångspunkter, och att arbetarklassen har andra värderingar än makthavarna blir synligt här. I del 2 av Mods trilogin har Kenta blivit Pappa och håller på att reda upp sitt liv. Hans Mamma är i filmens början häktad för dråp på hennes man. Man kanske förväntar sig att sonen, eller Eva som han har barn med skulle bli chockade. Dock hade

⁷³ ”Dom kalla oss mods” Minut 1, 25,54

⁷⁴ ”Det sociala arvet”, Minut 01, 16, 06

⁷⁵ ”Dom kalla oss mods”, Minut 12,38

⁷⁶ ”Dom kalla oss mods”, Minut 18,18

mannen vid flera tillfällen varit dålig mot Kentas mamma och slagit henne. När då mamman i försvar dräpte honom verkar denna lösning helt acceptabel för Kenta.

”Hon har ju stuckit ner limpan (skrattande)”⁷⁷

Misstroendet för makthavarna och de som verka förtrycka och nervärdera en är ingenting som hålls inom ungdomens ramar. Vid den tiden Kenta har redat ut sitt liv och skaffat familj blir han anklagad för att ha förtärt alkohol på offentlig plats. Dock blir han frikämt frikänd, och här blommar den negativa synen på de förtryckande up igen;

Haha vilket drag alltså, här kan ju snuten kamma sig alltså. Fy fan va ballt alltså, hajar du alltså, det är härligt vettu. Detta här kommer man att läsa 100 gånger.. Det här ska man ju fira alltså. Genom att gå och dricka en starköl i parken (skrattandes)⁷⁸.

På frågan om Kenta genom ändringen av hans livsstil blivit en Svensson svarar han

Det var ett grovt ord men... hellre det än mods i alla fall. Kalla det vad du vill.⁷⁹

Den korta analysen av ”Mods” filmerna ger oss bevis på att det redan innan invandringen i Sverige tog fart fanns motståndsidetiteter som riktade sig emot majoritetssamhället, bland ungdomar som bland vuxna.

Ungdomsidentitet

Ungdomsidentiteten bär på sina egna särdrag. Sernhede skildrar hur invandrarungdomar diskrimineras; Marginalisering, omyndighet och maktlöshet är kännetecknande drag för ungdomarnas samhällsliga situation. Unga tillhör en social kategori med vissa gemensamma livsvillkor samtidigt som denna kategori, liksom samhället i övrigt, är definierad av klass, kön, geografi och etnisk tillhörighet. Samhällsliga motsättningar och konflikter skär in i, skiktar och ställer olika grupper av unga mot varandra, vilket innebär att vi inte kan tala om en enad ungdomskultur. Gemensamt för alla unga är att de i arbetet med att gå från barndom

⁷⁷ ”Ett anständigt liv”, Minut 16,10

⁷⁸ ”Det sociala arvet”, Minut 14,54

⁷⁹ ”Det sociala arvet”, Minut 35,30

till vuxenhet är tvingade att utforma och ompröva identiteter och att de i detta arbete med att lämna familjen är beroende av varandra. (Sernhede 1996, 142)⁸⁰. Konstruktionen av ungdomar som en särskilt grupp, en grupp som känns igen av olikhet, som varken är barn eller vuxna, tillhör en av produkterna av Foucaults tudelning mellan förnuft och vansinne. Ungdomar är mittemellan, varken eller. De är som Foucault säger mer vansinniga än förnuftiga men de är utan tvivel på väg att mogna, att bli vuxna/förnuftiga individer. Men invandrarungdomarna? Är de lika säkert på väg att bli dessa förnuftiga individer? Ungdomars viktigaste institution för att bli dessa vuxna anses vara skolan där de blir påtvingade ett kollektiv som inte alltid känns igen av de beträffande ungdomar. De som inte kan anpassa sig till skolans kollektiv och dess normer går ut i vuxenlivet som dårar, avvikande och kriminella⁸¹. Samspelet mellan norm och upplevd verklighet förklarar varför många ungdomar har det svårt att till exempel gå i skolan för att det som lärs ut inte känns relevanta för personer i deras situation⁸²; Invandras avvikelse konstrueras genom olikhetens paradigm⁸³. Frustrationen och vreden utav att vara utestängd från arbetsmarknaden och att vara bidragsberoende, dvs. att vara framtagna den värdighet som följer med att vara självförsörjande, får inte sällan uttryck i en glorifiering av stöld och våld. Kriminalitet blir ett legitimt sätt att tillskansa sig en plats i konsumtionssamhället⁸⁴. Vilsna unga killar skapa sina egna identiteter, kulturella lagar och normer som kan kallas för förortskultur i ersättning av samhälle och familj⁸⁵. Gatan för dessa ungdomar är mer än en given samlingsplats, den blir en central symbol för ett sätt att umgås, en kulturell arena där berättelser, händelser och symboler skapas och återges i identitetens ande⁸⁶.

Gemenskap

Att vara ung i samhället innebär en viss marginalisering och maktlöshet, man särbehandlas på områden som arbets- och bostadsmarknad, skolan osv. Marginalisering, omyndighet och maktlöshet är kännetecknen för ungdomars situation. Livsvillkoren bestäms däremot av klass etnicitet, kön geografisk läge. Gemensamt är dock att alla ungdomar för att övergå från barn till vuxen måste utforma och ompröva identitet⁸⁷. Identitetsskapande sker någonstans.

⁸⁰ Mulinari, S.185-186

⁸¹ Ibid. S.186

⁸² Sernhede Johansson, S.267

⁸³ Molina, S.186

⁸⁴ Johansson, Sernhede, S.123

⁸⁵ Des los Reyes, Molina, Mulinari, S.196

⁸⁶ Sernhede, Johansson, S.257

⁸⁷ Sernhede, S.142

För de flesta ungdomar i förorter spelar den etniska härkomsten ingen avgörande roll i de vänskapsband som knyts. Detta härstammar från att ha haft samma upplevelser på dagis, skola, fritidsgård, där olika umgås på samma villkor⁸⁸. I analysen av gatukulturen bland unga chilensvenska i Stockholmsförorten Sommarängen finner Lalander en nertonad roll av ålder och generationsskillnad, Det är i första hand ungdomarnas livshistorier med gemensamma eller igenkännbara upplevelser eller trauman som förbinder dem⁸⁹. Gemensamma upplevelser från till exempel krig och utanförskapets utsiktslöshet skapar en gemensam grund för samma sorts identifiering. Gemenskap, att man är lik varandra, byggs på dessa grundstenar och gör att antagandet av samma identitet främjas. Lalander urskiljer fyra enfaser på unga Chilensvenskas gatukultur;

1. en arena där problem i hemmen löses
2. ett ställe där man framträder som en tydlig individ med vänner som stöttar en
3. en plats där det sker spännande saker,
4. något autentiskt och verkligt⁹⁰

Ungdomar söker gemensamma platser att identifiera sig med, som kan återbekräfta den eller de identiteter som ständigt konstrueras. Att vara något är samtidigt att vara det någonstans, och detta någonstans har en kollektiv mening, att vara någonstans tillsammans⁹¹. Platsen i ungdomskulturerna spelar en stor roll. Om platsen är förorten är utmaningen att skapa alternativa och reaktiva identiteter mot samhället ännu större. Platsbundna motståndsideiteter skapas av ungdomar i förorten mot ett samhälle som diskriminerar dem på ett minst sagt tredimensionellt sätt. De är ungdomar med en onormal etnisk tillhörighet som befinner sig på platser som i sin tur är stigmatiserade och diskriminerande som annorlunda och farliga.

Kulturella aspekter

En längtan till hemlandet är ofta inbyggd i invandrarungdomars identitet, en längtan som skapats genom olika processer. I Lalanders studie berättar de intervjuade ungdomarna om deras föräldrars missnöje och depression när de kom till Sverige och en längtan hem där saker

⁸⁸ Lalander, Philip, red. Johansson, Sernhede, S.123

⁸⁹ Lalander, Philip, red. Johansson, Sernhede, S.253

⁹⁰ Sernhede, Johansson, S.258

⁹¹ Mulinari, S.186

var annorlunda⁹². Fast många av dessa ungdomar kom till Sverige när de var väldigt små, eller i alla fall för liten för att skapa sig en mer komplex verklighetsuppfattning, så har längtan hem, som en romantisk utväg till något bättre än utanförskapets gränser de upplever idag, inbäddats i deras identitet och inte minst gatukulturen vilket är en del av förklaringen till bibehållandet och skapandet av symboler som relateras till ens etniska eller kulturella ursprung. Gatan blir även en reproducering av romantiserade bilder i personens föreställning där unga Chilenare antar sig delar av till exempel Callejero (gatubarn) identiteten⁹³ som ett romantiskt och nostalgiskt sätt att leva sig tillbaka till gamla tider eller bekräfta sin identitet genom att leva gatubarnens liv, fast i Sverige. En paradox uppstår dock när dessa ungdomar en dag återvänder till sitt hemland och även där upplever utanförskap. Att vara Chilenare i Sverige är inte samma sak som att vara Chilenare i Chile, eller rättare sagt vara Svenskchilenare i Chile.

”Jag tror att det är många som känner så att man på något sätt söker efter sin identitet, vem är jag egentligen [...] För när jag åker tillbaka till Iran ser dom mig som en Svenne på sätt och vis, jag pratar inte samma persiska som dom gör [...] och dom lever i helt annan kontext, samma är när jag kommer hit då är du en blatte fast du har bott här nästan hela ditt liv[...]”⁹⁴

Uppfattandet av att inte vara hemma någonstans ger upphov till en invandraridentitet som lokaliseras i personens bostadsområde⁹⁵.

Värderingar

Lalander urskiljer våld som en del av gatans identitet, ett sätt att hantera situationer. Att våld inte bara är en lösning som är lättast att använda sig av, som många kanske vill tro, återspeglas i faktumet att ”tjallande”, uttraderingen av problem genom angivelse till exempelvis polisen är ett oacceptabelt beteende som förkastas som moraliskt fel. Att tala ut sig ur situationer fungerar på samma sätt, problem löses inte på detta sätt då sådant handlande underminerar personens plats i gatukulturen⁹⁶. Detta fenomen vill jag belysa ur två

⁹² Lalander, Philip, red. Sernhede, Johansson, S.254

⁹³ Sernhede, Johansson, S.257

⁹⁴ Intervju med Behrang Miri

⁹⁵ Sernhede, Johansson, S.281

⁹⁶ Lalander, Philip, red. Sernhede, Johansson, S.259

perspektiv, i motsatsen till majoritetssamhället och som en införlivelse av en romantiserad nostalgisk kultur i ens egen identitet. I varje social grupp finns det normer, regler, efter vilka vi anpassar våra handlingar till för att bibehålla vår status inom gruppen. Inom den akademiska världen löser vi problem genom att diskutera och argumentera. Detta sätt att hantera situationer är en del av akademins identitet. Samma princip gäller för gatukulturen där våld är sättet man enligt identitetens eller kulturens norm löser konflikter. Om en individ inte vill anpassa sig till dessa normer faller denna ur ramen och kan inte längre beskrivas som en fullvärdig medlem i denna grupp. Processen är densamma i den akademiska som gatukulturen, dock är det omständigheterna runt som betingar formen av normen. Om identiteter byggs i motstånd till andra för att kunna identifiera sig själv innebär detta även att värderingar byggs i samma process. Om majoritetssamhällets sätt att lösa problem är att diskutera och/eller ta hjälp av myndigheter så är det logiskt att identiteten som byggs i motstånd till denna bygger sina ideal på det rakt motsatta. Synen på staten och majoritetssamhället som förtryckare understöder denna process.

Men dessa värderingar härstammar även från andra håll. Som tidigare sagts härstammar många kulturella symboler (materiella symboler och handlingssätt) från romantiserade och nostalgiska ideal, där till exempel gatornas lag i invandrarungdomars ursprungsländer nu införlivs i deras identitet här. Dock använder sig långt ifrån alla ungdomar som kan tänka sig ingå i "gatukulturen" av våld. Det är det identiteten som våldet är en del av som är det intressanta för oss. Enligt Lalander är det även detta ideal som förklarar många ungdomars drogbruk, då användandet av illegala droger fungerar som en perfekt avgränsning från omvärlden och majoritetssamhället. Droger används i denna mening inte i första hand som berusningsmedel utan som en deklARATION av en själv, den skapar skillnader och bidrar till självdefinition⁹⁷. Problemen som existerar i förorten har alltså inte bara med direkt kulturella och socioekonomiska aspekter att göra⁹⁸. Kriminalitet, osv. har alltid varit representerad i de fattigas miljö i det orättvisa kapitaliska samhället, och allt annat bortleder bara från den verkliga grunden - kapitalismen och dess inneboende maktobalans⁹⁹. Moderniteten gör även så att traditionella mönster av manlighet löses upp, man söker efter ny form av manlighet. Vissa grupper saknar förmågan att hantera den situationen av osäkerhet vilket leder till behovet av en tvångsmässig och övertydlig maskulinitet bland vuxna och ungar¹⁰⁰. Den maskulin macho identiteten skapas som en motståndsmaskulinitet. Men denna förklaras inte i

⁹⁷ Lalander, Philip, red. Sernhede, Johansson, S.260

⁹⁸ De los Reyes, Molina, Mulinari, S.191

⁹⁹ Ibid. S.192

¹⁰⁰ Sernhede, S.63

fråga om motstånd, utan familjen och kulturen anses vara grunden för dess uppkomst. Man skyller på offret¹⁰¹.

Identitet består alltså av ett antal kriterium som dels är betingade av historia och i kontrastsättande; Dvs. samma strukturer som nationalstaten uppstår ur återfinns även på dessa platser. Det som skiljer nationalstaten från dessa värderingshållare är nationalstatens resultat som gynnar en viss del av befolkningen. Inom alla bostadsområden inom alla grupper av människor skapas det likheter/olikheter, identiteter och stereotyper, dock är det utfallet av dessa värderingar och bilder som spelare den avgörande rollen. Om en svensk tjej anses vara en "hora" bland vissa invandrare för att hennes stereotyp bär en kort kjol eller gifter sig ofta har oftast inte lika breda konsekvenser för svenska tjejers situation. Fast än den kvinnliga konstruktionen idag fortfarande bär på djupa diskriminerande drag kan vi utgå ifrån att synen från de maktlösa invandrarna inte påverkar hennes chanser på arbetsmarknaden som bilden av den passiva invandrarkvinnan som är bunden till hemmet påverkar dessa.

Föräldrar, den äldre generationen och förstagenerations invandrare

Situationen som många vuxna hamnar i när de som invandrare, ofta som flyktingar, kommer till Sverige bär sin egen särstämpel. Åt ena sidan finns det en medvetenhet om att de inte har en framtid i sina hemländer pga. ekonomi, krig, politik, osv., samtidigt som de inte verkar ha en framtid här heller på grund av en marginaliserad position på arbets- och bostadsmarknaden¹⁰² och det påtagliga utanförskapet i det sociala.

Den grundläggande skillnaden mellan ungdomars och vuxnas identitetsbyggande kan beskrivas i att ungdomarna som svar på deras underordning i samhället skapar egna identiteter och kulturer i kontrast till systemet i vilka de upplever innanförskap istället för utanförskap. De vill inte låta systemet besegra dem. Utifrån deras nya identitet som i detta fall är bunden till deras stadsdel finner de stolthet över sig själv och sitt område och ofta en ambition att aktivt öka sin position där¹⁰³. Hos vuxna kan inte samma stolthet för sitt nya bostadsområde återfinnas. För vuxna är boendet en temporär lösning, man känner sig inte fast i förorten och boendet spela ingen roll i byggandet av gemenskap, det är faktorer som familjen, religionen och etnisk samhörighet som bygger gemenskap¹⁰⁴.

¹⁰¹ Des los Reyes, Molina, Mulinari, S. 197

¹⁰² Carlbom, S.151

¹⁰³ Sernhede, Johansson, S.262

¹⁰⁴ Ibid. S.279

Etniska gränser, identitetsbyggandet genom avskiljningen av andra, blir viktig för oss då dessa gränser utsätts för tryck¹⁰⁵. Genom oroliga tider, som upplevelsen av fysisk och socialt utanförskap i de områden vi i denna text tala om, kan identitet grundad på ens etniska härkomst fungera som en fast och lugnande tillflykt kopplad till det förflutna. Vi får inte heller glömma att ett stort antal människor som kommer hit redan har gått igenom svåra tider. Psykiska problem och depression på grund av krigserfarenheter, förlorandet av familjemedlemmar inför sina egna ögon eller ovissheten om sina familjemedlemmars öden bär stora konsekvenser för en människas psykiska välmående. Att söka tillflykt i det förflutna kan vara ett sätt att hantera denna situation.

Det förflutna, menar Eriksen, står också i kontrast till modernitetens upplevelse av oäkthet och lättflyktighet¹⁰⁶. När det gamla som i olika situationer fått en allt viktigare betydelse för vissa människor kan modernitetens nedbrytning av kulturella identiteter och symboler medföra en konservativ motrörelse. Religionen kan spela en roll i denna process men behöver inte göra det. Religion är en potentiell bärare av etnisk identitet med rötter i det förflutna, dock betingas dess betydelse av de sociala omständigheterna runtomkring samt gruppens behov att avlägsna sig. Svenska invandrare från Libanon måste till exempel inte anta sig rollen som man utifrån att bruka kalla för ”konservativ Islamist” eller liknande för att införliva sin etniska bakgrund i sin identitet. Dock kan grupper av Linabeser som känner mindre solidaritet med denna sorts Libaneser och deras tolkning av Libanesisk identitet avlägsna sig från dessa genom att sätta religionen som ett mer betydelsefullt kriterium. Det är också viktigt att framhäva att nationell tillhörighet inte måste betyda att man anser sig tillhöra samma grupp. Det finns klara skillnader och motsättningar mellan människor från landet och stadsmänniskor i både Mellanöstern som Europa.

Tendensen av en romantisering av det förflutna existerar genom samma psykiska process som vuxna romantiserar sin barndom som en bättre tid av mindre problem och besvär¹⁰⁷. En psykisk faktor man måste ta hänsyn till är just känslan av misslyckan som många föräldrar upplever när samhällets syn på deras ungdomar och familj är att de har misslyckats. Synen på förortsbeboenden präglas idag av bilder av misslyckade eller trasiga familjer som inte har integrerat sig eller barnen, förlorad auktoritet, på grund av antagna kulturella skillnader

¹⁰⁵ Hylland Eriksen, S.89

¹⁰⁶ Hylland Eriksen, S.89

¹⁰⁷ Ibid. S.95

mellan dem och Sverige, social utanförskap, arbetslöshet och depression¹⁰⁸. För en person som bygger sin identitet och sin gemenskap genom sin familj måste detta antagna misslyckande ha svåra psykiska konsekvenser som bidra till depressionen många vuxna idag känner av.

Hedersdebatten

Dagens hedersdebatt är ett komplext ämne och den mediala bilden och övriga bilder som majoritetssamhället har tagit till sig kännetecknas av bristande kunskap och felaktiga eller åtminstone otillräckliga resonemang. Heder beskrivs idag allmänt som en essentiell del av en människas och hennes grupps kultur. Genom diskursens blindhet läggs våld och förtryck mot kvinnor i invandramännens kultur, som ofta ett essentiellt särdrag. Bilden av den så kallade svensken präglas av jämställdhet och fördömande av mäns våld mot kvinnor, medan det icke-svenska kännetecknas av kvinnlig underordning och mäns våld mot kvinnor som naturligt och legitimt¹⁰⁹. Patriarkatet tycks hamna någon annanstans än hos den svenska medelklassen¹¹⁰; En svensk mans våld gentemot det motsatta könet relateras till psykiska eller sociala problem¹¹¹ medan invandramännens våld läggs i en specifik invandrarkultur. Ännu konsekventare kan männens våld ofta framställas med att de slår kvinnan av hat och den bitterheten mot Sverige och den frihet Sverige försöker ge invandrarkvinnor. Det blir en ren attack inte mot kvinnan utan mot Sverige¹¹².

Hederskulturen som talas om idag har fått särstämpeln av ett invandrarproblem som inte sällan blir synonym med kulturskillnader mellan Islam och Sverige. Medan hedersmord förekommer bland alla religioner och trosuppfattningar är det i segregeringens rum som hederskoder kan skärpas. Dock har dessa sina ursprung i tradition snarare än religion¹¹³. Religion kan fördöma eller uppmuntra till mord men religionen handlar inte självständigt, det är människan som agerar; Det är hon som bygger en uppfattning som religionen kan bli en del av¹¹⁴. Som tidigare visats har man i liknande debatter ofta inte tagit hänsyn till bakomliggande maktstrukturer, då synen och sättet man behandlar den så kallade hedersdebatten inte observerad bland annat nationalstatens insats för att genom förskjutningen av patriarkala mönster till invandrares territorium förklara sin egen förträfflighet. På samma

¹⁰⁸ Des los Reyes, Molina, Mulinari, S.196

¹⁰⁹ Des los Reyes, Martinsson, S.142

¹¹⁰ De los Reyes, Mulinari, Molina, S.197

¹¹¹ Ibid. S.201

¹¹² De los Reyes, Molina, Mulinari, S.176

¹¹³ Wikan, S.80

¹¹⁴ Ibid. S.245

sätt har man inte tagit hänsyn till hederns särart som varierar inom kulturella och nationalistiska gränser. Hedersbegreppet har olika innebörden i olika geografiska områden. Sveriges sätt att tolka förekomsten av vad vi kallar för ”heder” är betingad av våran egen världsuppfattning

Kollektivet får en stor betydelse för den som inte finner plats i det svenska samhället, det blir deras omvärld där de finner trygghet. Skam blir därför bara till realitet när den blir känd¹¹⁵, det krävs en viss offentlighet för att man ska ta åtgärder. Vanheder ligger inte i handlingen utan i omgivningens reaktion, på så sätt kan vi finna en problematik inom samhällets och mediernas roll i hedersfrågan. I fallet av Fadime var hennes brott inte hennes pojkvän som hon själv valde och att hon studerade, viktigare var antagligen nervärderingen av familjens ansikte efter Fadimes historia blev uppäten av medierna¹¹⁶. Uttalanden av Fadimes Papa innehåller antydningar på detta;

Det fanns ingen annan lösning, ingen annan utväg...I fyra år höll hon på med att lämna ut oss till medierna [...] Det var hon som hela tiden förstörde vår familj[...] Hon lämnade ut oss till massmedierna, till världsupinionen. Min sjuttonåriga son fängslades. Alla svenskar kastade sten på mitt fönster. ”Din jävla svartskalle” skrek de, ”flytta till ditt hemland”¹¹⁷.

Heder är ett kollektivt fenomen. Ryktet är A och O och i sista hand kan hedern återupprättas genom att röja kvinnan ur vägen, men detta kräver en bifallande och applåderande publik¹¹⁸; hedersgruppen. När hedersgruppens kod bryts tas hedern ifrån en, anseendet och värdet av det väsentligaste man är del av sänks. Fadimes Papa hamnade, efter problemen mellan han och dottern började, i en depression som gjorde honom arbetslös och alkoholiserad. Det Handlar inte om mannens värderingar utan en kollektiv åsikt¹¹⁹, kollektivet som för den utsatte personen får en nästan livsviktig betydelse. Det är detta som glöms bort i debatten om heder och kultur.

¹¹⁵ Ibid. S.71

¹¹⁶ Ibid. S.69

¹¹⁷ Ibid. S.114

¹¹⁸ Ibid. S.121

¹¹⁹ Ibid. S.119

Kvinnors identitet

Invandrarkvinnors situation bär på en tredimensionell diskriminering; Den patriarkala som återfinns i hela samhället, den etniska, och den som kvinnor utövar gentemot kvinnor. Ur mediernas och majoritetssamhällets syn ställs invandrarkvinnan i kontrast till den jämställda svenska kvinnan¹²⁰. Mederna bidrar till bilden av motsättningen hederskultur mot svenskhet.¹²¹. Inom media kan vi se 2 representationer av invandrarkvinnor; Den förtryckte som är fast i ett konservativt patriarkat och den som vill göra sig fri som vill bli som ”oss”¹²². Som tidigare nämnts har invandrarkvinnornas situation övervägande analyserats inom en klassisk diskurs som del av nationalstatens norm. Att ett patriarkat och dess förstärkning genom det upplevda utanförskapet i Sverige är en del av sanningen vet vi alla, dock kan vi inte skjuta problemen på andra och befria oss själv från skuld. Genom att lägga invandrarkvinnors situation i relation till klassiska genusfrågor (man - kvinna) och inte ta hänsyn till andra aspekter går vi miste om kunskapen som behövs för att nå fram till och åtgärda processer som påverka invandrarkvinnors situation på negativa sätt.

De mål som kvinnor strävar eller borde sträva efter beskrivs genomgående i termer som Sverige, svenskt liv, svensk vardag, svenska flickor. Sverige och svenskt tilldelas en utopisk position där frihet och jämställdhet är realiserade. Texterna blir nationalistiska och bär på sig koloniserande drag. Det är genom att orientera sig mot svenskhet som kvinnor bli fria¹²³. Inte sällan få invandrarkvinnor stå som måltavla för denna samhällsdebatt.

En del av den konstruerade kvinnliga identiteten ligger även i hederns könsdimension. I Europa liksom i Mellanöstern och många andra regioner har männens heder till stor grad varit bunden till kvinnornas sexuella beteende. Därigenom har mannen skapat ett problem genom att göra sig sårbar inför kvinnorsandel beträffande sexualitet¹²⁴. Att mannens heder beror på kvinnans agerande påverka kvinnornas liv i både etnisk svenska och svenska invandrarers omgivning. Kvinnor är gränsöverskridande då de både är knutna till familjen och deras barn. Det är mördarna som kan acceptera avvikelser hos sina barn. Samtidigt som de ständigt lever med en ibland motsägelsefull realitet så har mördarna den naturliga rollen att gynna sina barn, det är de som främst söker efter kompromisser och nya vägar¹²⁵ för att dels upprätthålla familjen men aldrig kan släppa välviljan gentemot sina barn.

¹²⁰ Des los Reyes Martinsson S.118

¹²¹ Ibid. S.142

¹²² Ibid. S.155

¹²³ De los Reyes, Molina, Mulinari, S.176

¹²⁴ Wikan, S.57

¹²⁵ ibid. S. 236

Den emellan

Ett dilemma med intressanta analytiska utgångspunkter är de invandrare som hamnar emellan. Det vill säga invandrare med mer än ett etniskt ursprung. Andra eller tredje generations invandrare kan ofta uppfatta sig själv medlemmar av samma etniska grupp som sina föräldrar eller som mer anpassade till majoritetssamhället.¹²⁶ Thomas Hylland Eriksen anser att dessa människor har tre stycken vägar att gå.

- Assimilering till den dominerande kulturen (vilket förutsätter att den dominerande gruppen är villig att ta emot nykomlingar)
- Brytning från ens gamla grupp och förklaringen av sig själv som en egen etnisk kategori
- Fortsatt lojalitet gentemot familjens historiska etniska kategori¹²⁷

Som bärare av flera kulturella arv som del av sin identitet ställs dessa människor ofta i problematiska situationer när de olika ärvda kulturens intressen kollidera. Gränsbevakning är ordet som Eriksen använder sig av för att ge namn åt kategoriernas ramar i vilka våra sociala handlingar sker och mäts. Avsaknaden av en klar etnisk identitet kan försvåra människors liv på psykologiska och sociala plan¹²⁸. Samtidigt kan det användas som en resurs där personen från situation till situation kan hoppas in och ut ur olika beteendemönster, ändra sin identitet beroende på omständigheterna och blir därigenom entreprenörer som kan vända de klassifikatoriska oklarheterna till sin egen fördel. Ur Foucaults definition av ett ”heterotop”, en plats där nya identiteter håller på att formars kan människor med dessa egenskaper fungera som gränsöverskridare mellan samhällsskikten¹²⁹.

”The rose that grows from concrete” - Förortens positiva identitet

Det moderna samhället skapar osäkerhet och otrygghet genom att bryta ner kulturella och sociala mönster, men samma samhälle erbjuder samtidigt möjligheter att överskrida kulturella och sociala gränser¹³⁰. Osvenskheten och otidsenligheten gör människor och områden till de

¹²⁶ Hylland Eriksen, S.82

¹²⁷ Ibid. , S.82

¹²⁸ Ibid. S.83

¹²⁹ Foucault, Michel, red. Mulinari, S.187

¹³⁰ Sernhede, S.41

andra. Vad som har skapats kan kallas för Foucaults heterotopia¹³¹. Utanförskapet och marginaliseringen skapar även motståndsideiteter i form av till exempel antirasism, feminism, klassmotstånd, queerrörelsen. Denna sorts företeelse utspelas i förorten och utmanar de dominerande normer och makthierarkier. Det finns ett aktiv sökande av ungdomar efter rum för motstånd¹³². Ungdomarna är inte intresserad av politik inom ramen för det etablerade politiska systemet, men de var väldigt intresserade av att formulera och förmedla sin egen situation¹³³ på sitt sätt. Denna sammanslutning märks även i den allt växande HipHop kulturen i förortsmiljöer där både artister och andra medlemmar i kulturen håller fram vikten att identifiera sig med invandrarungdomar i andra förorter i Sverige. HipHop är för dess medlemmar en kultur där tillhörighet inte definieras av ras, hudfärg eller etnicitet och där gränser mellan det lokala och det globala, mellan historia och nutiden korsas. Rapmusik är det främsta uttrycket för berättelsen om livsvillkoren, och det är här motståndet verbaliserar och gestaltas¹³⁴. Genom att föra in andliga och politiska budskap och genom att sampla kulturella koder från det förflutna in i vår samtid har rappen tagit form av en obestämd hybrid som tematiserar såväl behovet av framtidshopp som behovet av ursprung på ett nytt sätt¹³⁵.

Det är viktigt att förstå hur ungdomar i mångetniska miljöer inte nödvändigtvis utveckla de exkluderande förtryckande och åtskiljande karaktärer som den kulturella rasismen ger dem. De kan lika gärna utveckla gränsöverskridande och nyskapande identiteter¹³⁶.

Motståndsideiteter är positiva på det sättet att de överspela nationalstaten och öppnar möjligheten för nya identiteter. Dessa identiteter skapas på platser där gamla identitetsmönster kan brytas ner och gestalta nya mönster. Heterotopia. De gränsöverskridande, Heterotopias resultat spelar den viktigaste rollen då det är dessa som kan fungera och agera i olika sociala rum; Det är dessa människor som kan agera mellan gränserna och skapa det nya samhället som konstitueras av mångfald.

¹³¹ Foucault, Michel, red. Mulinari, S.187

¹³² Mulinari, S.191

¹³³ Ibid. S.228

¹³⁴ Johansson, Sernhede, S.140

¹³⁵ Sernhede, S.200

¹³⁶ Des Los Reyes, Molina, Mulinari, S.197

Den Andre under 1900-talet

Vi har nu gått igenom några exempel på hur människor sätts utanför den centrala makten och hur utanförskapet präglar människors identitet. Dock har värderingarna, dess målgrupper och konsekvenser sett annorlunda ut genom tiderna. Etnicitet är ett av de särdragen som fått en ny position i vårt samhälle; Tidigare antaganden om utomeuropéer får en ny betydelse när dessa människor flyttas från fjärra länder in till vårt samhälle. Men marginaliserade människor och utanförskap är ingen ny företeelse. Genom att skapa oss en blick över vårt århundrades annanhet i Sverige lägger vi en grund för att förstå dagens utanförskap av invandrade Svenskar.

Folkhemmet, Miljonprojektet och Förorten

Detta kapitel kommer att utformas till en analytisk redogörelse med en historisk tillbakablick över det Svenska folkhemmet. Viktigt för oss i detta sammanhang är två analytiska utgångspunkter som inte är helt skiljda, nämligen bostadspolitiken och det politiska konsensus som del av folkhemmet som orsaker till dåtidens och dagens segregering och utanförskap.

Genom tiderna har det alltid funnits marginaliserade människor; Människor som faller och hålls utanför normen. Fast folkhemmet som ideologi ville skapa ett jämställt samhälle så vet vi idag att det redan på den tiden fanns marginaliserade människor som inte ansågs vara jämlika med samhällets ”norm”(se avsnitt [Olikhetens processer](#)). Teorier och debatter om folkhemmet har varit många och flera hävdar att folkhemmet inte var ett jämställdhetsprojekt. Folkhemmet skapades av vita heterosexuella män med politisk makt, det var deras värderingar och tankar som skulle förverkligas. När idén om det svenska folkhemmet myntades var det nödvändigt att strukturera samhället i olika skikt för att legitimera bostads- och den därmed förknippade samhällsordningen. Exkludering på denna tid skedde därmed inte genom aktiva åtgärder, utan det var skapandet av en annanhet som legitimerade marginaliseringen av vissa grupper av människor. Arbetare blev till ”tattare” och de zigenare som bodde i Sverige på den tiden ansågs allmänt vara ett problem för samhället.¹³⁷ Dessa människor förflyttades in i de nya effektiva förorterna då det var här de hade råd att bosätta sig. De ”andra” samlas och snart kommer de högre samhällsskikt att överge dessa bostadsområden totalt. Folkhemmet var inte bara en bostads och samhällsplanerare, det var en ideologi som genomsyrade alla samhällets strukturer. Raskhygienism blev en uppmärksam del av folkhemmets arbete. Oroligheterna och befolkningsproblemen som dessa tider färgades av ökade det desperata sökandet efter en

¹³⁷ De los Reyes, Molina, Mulinari, S.17

identitet och fram för allt bevarandet av det till synes hotade nationella idealet. Steriliseringen av människor fann under dessa tider rashygieniska, sociala och ekonomiska rättfärdiganden¹³⁸.

Steriliseringen riktades till människor som ansågs inte vara lämpliga för att föra vidare sitt arv; Asociala, utvecklingsstörda och psykiskt störda skulle steriliseras om deras sjukdom var ärftlig eller inte¹³⁹. Sedan skulle även kriminella, alkoholister och ”oförbätterliga lösdrivare” innefattas¹⁴⁰. I vilken utsträckning dessa åtgärder omsattes i praktik är inte viktig för vår analys utan det är konstaterandet av en uppdelning av samhället, inkluderingen och exkluderingen av medborgare i olika skikt genom tiderna som vi måste ta till oss då vi vidare i denna uppsats vill komma åt bakomliggande processer som idag berör liv av den nya stora marginaliserade grupp av människorna i vårt samhälle; Medborgare med invandrarbakgrund.

Folkhemmets ideologi

Året 1918 blev alla män i Sverige röstberättigad, vilket la grunden till den nya arbetarklassens politiska involvering och efter ekonomiska kriser och politiska oroligheter under 1930 talet tog Social Demokraterna makten i riksdagen. Det är de följande satsningar på den sociala sektorn som Peter Hall kallar för *The Birth of the Welfare State*¹⁴¹; Välfärdssamhället. Den nya regeringens politik, som för alltid skulle komma att präglade det svenska samhället började redan tidigt med att satsa på boende, vägarbete, ekonomisk bistånd och utbyggnaden av den sociala sektorn för att skapa arbetsplatser. Ihop med ekonomiska åtgärder halverades arbetslösheten inom två år och den industriella produktionen höjdes med 65 procent¹⁴².

Peter Hall definierar folkhemmets första grundläggande idéer i sin bok *Cities and Civilization* som följande

The first basic idea was that democracy should be extended from the political to the socio-economic sphere: what Gustaf Steffen in 1920 called ”liberation from the economic and social immaturity of the proletarian condition” [...] in a good home there are no privileged members; there should be a demolition “of all the social and economic barriers that now divide citizens into the privileged and the

¹³⁸ Broberg, Tydén, S.59

¹³⁹ Ibid. S.60

¹⁴⁰ Ibid. S.90

¹⁴¹ Hall, Peter, S.845-846

¹⁴² Ibid. S.847

unfortunate, into rulers and subjects, into rich and poor, the glutted and the destitute, the plunderers and the plundered". Just as a family would take care of its members in misfortune, so the *folkhemmet* would look after the unemployed, the sick and the old.¹⁴³

Med andra ord skulle denna nya samhällsform koncentrera alla resurser till den sociala sektorn för att satsa på mänsklig kapital. Klasstrukturer skulle uttraderas för att skapa ett jämställt samhälle som skulle fungera som en enhet där även de missgynnade kunde få det stödet de behöver. Framgången av denna politik ligger till grund för erkännandet av systemet som en förebildsaktig modell som sedan dess har präglat samhället och politiken i Sverige utan någon större betydelse av vilket parti som sitter vid makten¹⁴⁴. Samma bakomliggande tankegång som skapades då återfinns därför också i dagens politik, vare sig det är Socialdemokraterna eller de nuvarande Moderaterna som sitter vid makten. Välfärdssamhällets norm blir en del av den nationella identiteten, nationalstaten.

Folkhemmet och den nya bostadspolitiken

Industrialiseringen, och den följande urbaniseringen tog fart relativt sent i Sverige och vid början av 1900 talet levde 4 ut av 5 svenska fortfarande på landsbygden¹⁴⁵. Vad som gjorde Sveriges utveckling speciell jämfört med andra länder i samma del av världen var att just genom dess sena industrialiseringen hade Sverige fördelen att kunna köpa in och anta nya tekniker ifrån andra länder vilket gjort industrialiseringen effektivare och snabbare. Inflyttningen till städerna kom därmed som en snabb och naturlig företeelse. Detta i samband med det stora antalet nya arbeten inom den sociala sektorn ledde till en anstorm av inflyttare från landsbygden. Relativt oförberedd på den enorma inflyttningen fanns det dock i Stockholm stad, som Peter Hall använder sig av som exempel, inte långt ifrån så många boenden som efterfrågan begärde. De boenden som fanns var även ofta väldigt tät bebyggda, små och i dåligt skick med hyror som låg långt över den europeiska standarden¹⁴⁶ med väntetider som kunde sträcka sig upp till 10 år för unga människor¹⁴⁷. Under de senare årtionden skulle just bostadsdebatten bli det centrala politiska slagfältet som konstituerade

¹⁴³ Ibid. S.847

¹⁴⁴ Ibid. S.847

¹⁴⁵ Ibid. , S.845

¹⁴⁶ Ibid. S.853

¹⁴⁷ Ibid. S.857

hela det svenska samhället, och även när Socialdemokraterna efter valet i 1966 fick tog ett uppehåll som regerande parti var det bostadsfrågan som skulle stå i samhällets fokus¹⁴⁸.

Det formades i de första årtionden av 1900 talet en bostadspolitik som skulle ge varje svensk medborgare möjlighet till en viss boendestandard. För Peter Hall representerar denna rörelse inte bara en bostadspolitik, utan en skapelse av en hel samhällsform;

[...] essentially, the Social Democrats intended to use housing policy as the means to building the kind of economy and society they wanted. [...] They created something unique: “the largest state controlled, ore or less self contained economic sector in any Western country”¹⁴⁹

Fördelen som denna bostadspolitik skulle ge var just att dessa nya bostäder skulle vara tillgängliga för alla samhällsskikt. Utan bakgrundkontroller på hyresgästerna som vi till exempel har idag skulle varje människa ha möjligheten att leva modernt till ett rimligt pris. Att inte göra bakgrundkontroller på hyresgästerna var viktig då detta kunde leda till stigmatisering av vissa bostadsområden vilket stod i stark kontrast till en stor del av bostädernas mening, nämligen att integrera de som stod lägst på den socioekonomiska skalan. Dessa människor ansågs ha en högre tendens att vara präglade av problem, alkoholism, kriminalitet¹⁵⁰. Denna integrering och utraderingen av samhällskift stötte dock på stora problem bland annat då underskottet på bostäder försvann under 1970 talet, och fast det statliga ansiktet förblev relativt neutral så började denna nya bostadsform, och dess bostadsområden, alltmer få stämpeln av bostäder för de fattiga.

Folkhemmets underliggande problem

Det har sedan länge debatterats om folkhemmets verkliga mål, om det verkligen var ett system som skapades för att förbättra samhället. Vi är inte ute efter svaret på denna fråga utan koncentrera oss här på de processer som motverkat jämställdhet och lagt grunden för samhällklyfterna som återfinns idag, om de nu var medvetna eller omedvetna.

¹⁴⁸ Ibid. S.857

¹⁴⁹ Ibid. S.855

¹⁵⁰ Ibid. S.856

Den moderna tiden skulle innefatta en utrensning av etnicitet som kategori; Motsägelser skulle inte spela någon roll i det nysa samhället. Kulturella skillnader var problematiska och skulle därför avlägsnas, alla skulle vi bli moderna människor och därmed lika¹⁵¹.

Per-Markku Ristilammi menar att detta mål inte kunnat uppnås av den enkla anledningen att moderniteten aldrig har varit etnisk neutral¹⁵². Detta innebär för Ristilammi att gamla värderingssystem har blivit vidareförda till våran moderna tid, dock har de blivit osynliga genom vårt förnekande av deras existens¹⁵³. Diskriminerande system kan föras mellan tid och rum då ett förfinande av ord som beskriver onormalitet inte automatiskt medför en ändring i bakomliggande funktioner (se avsnitt [Olikhet](#)). Vad vi idag bevittnar är det oförnekliga synliggörande av dessa förtryckande system genom etnicitet som vi trott oss lagt bakom oss. Ristilammi menar att moderniteten alltid behövt en motbild att projicera sig själv emot; Dagens problem i samhället läggs i fetischistiska spegelbilder av den ”andre” på samma sätt som under kolonialtiderna de koloniserade fick återspegla de negativa sidor som kolonialmakterna medförde¹⁵⁴.

Ett annat problem i folkhemstanken, dess boendepolitik, ligger även i rädslan inför arbetarklassens situation och vilka följder deras dåliga livssituation kunde medföra om denna inte förbättrades¹⁵⁵. Tanken bakom folkhemmet var i denna bemärkelse att skapa en homogen befolkning där arbetarklassen skulle uppfostras till att bli skötsamma medborgare i medelklassens anda, därigenom skulle de hållas i schack då dessa som följd skulle identifiera sig med de högre klasserna. Denna utvecklingstanke som moderniteten är en del av innebär en maktaspekt; Det finns alltid någon som måste bestämma vad som är norm, vad som gäller. På detta sätt har man genom tiderna kunnat kategorisera världen i vem som är mer utvecklad än någon, vem som har en mer utvecklad personlighet, osv. Hur långt vi har kommit i våran utveckling bestäms av dessa maktpositioner¹⁵⁶. Det är genom denna maktposition som förorten idag har fått stämpeln av att vara antisocial och ociviliserad; En miljö som måste uppfostras och anpassas för att uppnå samma nivå som resten av samhället¹⁵⁷. Fast den

¹⁵¹ Sernhede, Johansson, S.212

¹⁵² Ristilammi, Per-Markku, red. Sernhede, Johansson, S.212

¹⁵³ Sernhede, Johansson, S.212

¹⁵⁴ Ibid. S.213

¹⁵⁵ Ibid. S.138

¹⁵⁶ Ibid. S.213

¹⁵⁷ Ibid. S.214

moderna människan tog avstånd från gamla sociala konstruktioner så ställer hon sig samtidigt paradoxalt nog längst up på utvecklingskalan¹⁵⁸.

Vi kan konstatera att den paradoxala problematiken i folkhemstanken låg i själva maktpositionerna mellan de som skulle ”uppfostras” och de som la ut målet till uppfostringen. När Ristilammi skriver att folkhemmet aldrig var etnisk neutral innebär detta inte bara en definition av det etniska som bunden till invandrade medborgare, utan en syn, en värderings- och underordningsmodell, som genom tiderna har ställt vissa människor högre än andra och idag tar sitt främsta uttryck i segregeringen av människor med invandrarbakgrund.

Miljonprogrammet och bostadsformen för de fattiga

”Vägen till succé är längre när du kommer från ett ställe som heter Rosengård. Dels döms du alltid efter ditt namn och utseende, men när en arbetsgivare hör namnet Rosengård så blir det direkt: Oj, det kanske inte är bra om jag anlitar denna personen, vilket gör att dessa människor har ännu mer att kämpa gentemot”¹⁵⁹

Som tidigare påpekats blev Sveriges sena urbanisering en av Europas snabbaste där antalet stadsbo mellan åren 1930-1970 hoppade från 49 till 81 procent¹⁶⁰. Som reaktion började man bygga stora höghus där många människor snabbt kunde bosättas samtidigt och i 1965 påbörjade man det nationella byggandet av det kända Miljonprogrammet. Den nya bostadspolitiken och samhällsformen låg i den nya framtidens anda; Moderniteten. Ristilammi beskriver hans barndomsupplevelse av att flytta till Rosengård på följande sätt:

Vi hade länge stått i bostadskö, men tillgången på bostäder i Malmö var begränsad, trots det byggande som hade tagit fart i staden efter kriget. 1967 fick vi erbjudande om att flytta ut till ett nytt moderna bostadsområde som byggdes på fälten utanför Malmö. Det skulle heta Rosengård [...] Jag kommer ihåg min fascination inför denna miljö med de stora bostadshusen, med sina balkonger, lysrör i trapphuset de stora hissarna och lägenheterna med sina badrum, två

¹⁵⁸ Ibid. S.219

¹⁵⁹ Intervju med Behrang Miri

¹⁶⁰ Hall, Peter, S.857

toaletter, skinande kök och parkett i vardagsrummet. [...] Efter att ha befunnit oss i modernitetens bakvatten befann vi oss plötsligt i dess frontlinje¹⁶¹.

Ett problem som hade uppstått låg just i den visuella formen av dessa nya byggnader. Den planerade vänliga utopin som av ett antal stadsplanerare hade lagts fram ersattes av höga gråa betongväggar¹⁶². I de äldre ”förorter” kan man idag observera att den då existerande topografin delvis har blivit bevarad¹⁶³ medan det inte existerar många spår av en tid före bebyggelsen i de nyare förorterna. Fast prioriteringar mellan höga byggnader och/eller täthet (vilket av dem som just då ansågs som mest effektiv) varierade genom åren så var det här det typiska utseendet av Miljonprogrammet skapades; Förorten som vi idag kallar det för.

Henri Lefebvre följer samma händelseförlopp i sin studie om städers utveckling. Fast han utgår ifrån sitt hemlands huvudstad Paris kan vi hitta paralleller som går att applicera för våra intressen. Fastän den offentliga sektorn skulle ta över stora delar av Sveriges storstäders boende och göra dessa oberoende av marknadsekonomin som mer eller mindre bestämde vilka personer kunde bosätta sig vart, slår denna ideologi fel på ett annat grundläggande plan¹⁶⁴; Lefebvre menar att själva byggandet av dessa nya bostadsområden fortfarande är styrd av marknadsekonomin som bestämmer själva formen av bebyggelsen. Fast bostadsfrågan i Sverige kan ha spelat en större politisk roll än i Frankrike och många andra länder kan vi ändå inte undvika faktumet att en viss del av den nya bostadsformen, som Peter Hall tidigare antytt, präglats av en motorik som kräver byggandet av ett mångtal bostäder på en så kort tid som möjligt¹⁶⁵. Samhällets och politikens påtryck, och även de ekonomiska förutsättningarna för att kunna upprätta alla dessa bostäder, resulterade i att dessa nya områden byggdes i en marknadsekonomisk ande, med tanke på effektivitet, inte kvalitet. Peter Hall beskriver Tensta, ett av de senare bostadsområden som byggdes i andan av Miljonprogrammet på följande sätt;

A vast apartment complex of concrete blocks, very monotonous, without adequate public transport and therefore difficult to commute from, with few

¹⁶¹ Ristilammi, S.11

¹⁶² Hall, Peter, S.864

¹⁶³ Ibid. S.867

¹⁶⁴ Lefebvre, S.30

¹⁶⁵ Ibid. S.30

social services or commercial facilities. It presented a singularly unattractive image, and the vacant flats confirmed it¹⁶⁶.

Det plötsliga försvinnandet av bostadsbristen blev ett stort hinder inför det resultatet man hade haft i åtanke när man mynnade idén om denna nya bostadspolitik. Under samma tid som detta inträffade drabbades Sverige av en hög inflation och skattmarginal som främjade det privatägda hemmet, i kontrast till det statligt/kommunalt ägda boendet. Situationen hjälptes inte heller av faktumet att den övervägande delen av befolkningen föredrog att bo i enfamiljshus istället för lägenheter om de fick välja. Resultatet blev en plötslig explosion av bostadsrätter och fram för allt enfamiljshus (radhus, villor). Följden blev en segregering som grundades på klass och inkomst som man sedan 60 år tillbaka hade försökt att förebygga¹⁶⁷. Kommunalt boende fick allt mer stämpeln av de fattigas boende, då det var dessa som inte hade råd, eller inte ansågs ha råd, att bosätta sig någon annanstans utan var tvungen att stanna kvar i förorten medan de mer lyckligt lottade flyttade bort.

När moderniteten tappade framtidsdrömmens magi återstod bara bilden av en sovande stadsdel, avkopplat från samhällets händelser. Med en allt ökande segregering och en ny invandrad folkmassa som leddes direkt in till dessa stadsdelar blev dessa områden nu under 1980 talet mer och mer bärare av symboler för det icke-svenska. Förorten blev till dagens arena där debatter om utanförskap och segregering diskuteras.¹⁶⁸

Uppdelningen mellan villor/radhus och lägenheter blir förankrad i samhället, vilket enligt Lefebvre bildar en fundamental motsats då de som bebo de olika bostadsområdena nu börjar bygga en del av sin identitet i motsats till ”de andra”¹⁶⁹. Människorna i hyreshusen uppfattar sig som icke villaägare, och vice versa¹⁷⁰. Denna identitets- och distinktions skapande effekt som tar oss tillbaka till Stuart Halls tankar bör vi bära i minnet då vi i senare kapitel kommer att fördjupa oss i dessa processer och deras betydelse för dagens verklighet.

Ristilammi urskiljer 3 former av annorlundahet som genom historien har präglat hans studieobjekt Rosengård i Malmö men även andra miljonprojekt och förorter;

¹⁶⁶ Hall, Peter, S.873

¹⁶⁷ Ibid. S.875

¹⁶⁸ Sernhede, Johansson, S.212

¹⁶⁹ Hall, Peter, S.876

¹⁷⁰ Lefebvre, S.32

- Den första formen skedde i den positiva modernitetens anda, ett löfte om social förflyttning genom geografisk förflyttning. Jämställdhet skulle uppnås genom hela samhällets för flyttning till det moderna. Att vara modern innebar en historiesyn där det förflutna med dess påtagliga klassproblem ansågs som mörkt och dystert och där framtiden var det ljusa målet som skulle uppnås genom modernitetens nya materiella omgivningar.
- Den andra fasen kännetecknas av en förflyttning av den positiva historiesynen från inflyttarna till förändringsprojekten. Inflyttningen till de moderna förorterna hade inte uppnått de önskade resultaten och tidigt började negativa fördomar och stereotyper ta fäste i samhället. Medlet för att uppnå den ljusa framtiden skiftades från inflyttningen till förändringsprojekt i dessa bostadsområden. För de inneboende innebar den sociala stämpeln som de fick att den utlovade modernitetstanken var osann. De insåg att den mörka historien kan vara reversibel, det förgångna kan komma ifatt nuet och även framtiden i form av drömmar om vad som är möjligt. De som hade möjlighet gjorde en geografisk förflyttning i hopp om social förändring. Identitet kopplad till geografi blir ett hot genom att miljön blir identifierad som dålig och invånarna riskera en negativ stämpel.
 - Den tredje fasen, som är nuläget då Ristilammis bok skrevs, framstår som etnisk annorlundahet. Det är det svenska som kontrasteras emot förortens annorlundahet. Medan miljonprojektets byggelse var del av den svenska moderniteten har den nu övergått till att bli en paradoxal position där annorlundahet fortfarande definierar en svenskhet men nu som dess motsats.¹⁷¹

Invandringen tar fart

Vid slutet av 1970 talet började invandringen av utomeuropéer till Sverige ta fart. De första invandrare som kom till Sverige var till största dels arbetskraft som sattes i industriellt arbete nästan innan de än hann passera Sveriges gräns. Integreringen av dessa Nysvenska skedde därmed relativt oproblematisk. Andra kom hit på grund av politiska skäl där bland annat flyktingar från Chile med glädje mottogs av den Svenska socialistiska solidaritetsrörelsen¹⁷².

¹⁷¹ Ristilammi, S.151

¹⁷² Sernhede, Johansson, S.254

Dock ändrades förutsättningarna för invandringen under 1980 och särskilt 1990 talet då den önskade arbetskraftsinvandringen och de förståeliga politiska flyktingar, som hade hållit sig i proportionella gränser, nu skiftade till en massinvandring av flyktingar som varit tvungen att, ofta under livshotande omständigheter, lämna sina hemländer och immigrera till Sverige. Dessa människor sattes då in i de statligt ägda förorterna. Khakee skriver:

”Tillsammans med låginkomsttagare skapade dessa invandrare socialt och ekonomiskt segregerade bostadsområden – en utveckling som regering och riksdag försökt undvika sedan den statliga bostadspolitiken infördes.”¹⁷³

Det främmande - Invandrares annorlundahet

*”Jag är en rappare, jag kommer från mellanöstern, om du kollar på mig så kanske jag inte ser så civiliserad ut för allmänheten [...] Samma fördom finns mot Rosengård, man dömer Rosengård efter utseendet, efter vem som bor där och dem fördomarna som finns gentemot dom som bor där [...] Man tror att människor som kommer från Mellanöstern eller andra delar av världen inte är lika civiliserade som Västvärlden. Denna fördom finns även i Sverige.”*¹⁷⁴

Edward Saids mest kända bok *Orientalism* tar upp fenomenet orienten som ett begrepp skapat av västerlänningar som framhäver en skillnad, en motsats, till vad som är västerländskt. I hans teori hävdar Västvärlden sin imperialism genom att bevisa orientalerna att vara sämre människor. Said liknar västs sätt att underkuva kvinnor med deras sätt att underkuva andra kulturer, han ser det som en manlig maktfantasi. Stuart Hall sammanfattar Saids teori som följande

”In his study in how Europe constructed a stereotypical image of *the Orient*, Edward Said (1978) argues that [...] *Orientalism* was the discourse by which European culture was able to manage – and even produce – the Orient [...]”¹⁷⁵

¹⁷³ Khakee, Abdul, red. Molina, S.20

¹⁷⁴ Intervju med Bahrang Miri

¹⁷⁵ Said, Edward, red. Hall Stuart, S.259

Said menar att representeringen av olika objekt sprider en ”rationell” kunskap om objekten som diskursen är mäktigare än. Bilden av en Orient, människorna som bor där, har genom tiderna skapats och förmedlats till västvärlden. Det är genom dessa antaganden som har blivit överförda genom tiderna som stereotyper kan bildas även innan invandrare kommer till ett land. Sammanhanget mellan Foucaults kunskap och makt blir här tydlig (se avsnitt [Kunskap och makt](#)).

”[...] *stereotyped* means *reduced to a few essentials*, fixed in nature by a few, simplified characteristics. [...]”¹⁷⁶

När invandringen tog fart placerades dessa nya svenska i miljonprogrammets förorter. Redan stämplade som underklassens boendeform kände sig många Svenska snart obekväma med en anstorm av nya okända lukter, smaker, musik, röster, ljud och färger och började allt mer flytta bort från dessa områden till ställen med mer igenkännbara, svenska, attribut¹⁷⁷.

I dagens läge talas det om mångkultur och mångfald som resultatet av invandringen och globaliseringen. Mångfaldsdiskursen är inte bara problematisk på grund av sina essentiella drag och avsaknad av maktperspektiv. Den kännetecknas också av inre spänningar och inkongruenser. Även om olikhet utmålas som naturlig och given förutsätts en positiv hantering av olikhet vara något som måste läras ut, argumenteras för och informeras om. Uppfattningar om olikhet tycks alltid relatera till en viss hierarki. All olikhet är inte lika bra och värd att bejaka¹⁷⁸ och olikhetens utgång beror på xenofobins kriterier; Olikhet är acceptabel så länge den är igenkännbar. Det främmande i funktion ihop med ett essentiellt tänkande, där människor anses äga medfödda och ofrånkomliga särdrag, skapas en grund för legitim stigmatisering.

Kultur och etnicitet

Invandrades annorlundahet gestaltas i ett mångtal olika processer och sammanhang. Ett uppmärksammat och omdiskuterat företeelse är antagandet att invandrare besitter en specifik essentiell kultur inom sig som formar hans eller hennes handlingsmönster för

¹⁷⁶ Hall, Stuart, S.249

¹⁷⁷ Hall, Peter, S.876

¹⁷⁸ Des los Reyes, Martinsson, S.11

framtiden. Denna kultur anses vara ärvbar¹⁷⁹. Ett sådant förhållande till invandrare och vår mångkultur innebär en återfödelse av gamla rasbiologiska ideologier; På den tiden var det biologiska egenskaper som undersöktes för att gradera människor - Idag är det en människas kultur som analyseras; Samma underliggande alienerande och värderande tanke-system återfinns. Denna syn på kultur och dess innehavare kan ställas i samband med Stuart Halls betydelse av skillnader; Den klassificeringen som etnicitet och den antagna därtill bundna kulturen framställer är en folklig teori som hjälper att reducera världens komplexitet i ett antal ändliga kategorier¹⁸⁰. Enlig Thomas Hylland Eriksen relateras de olika klassifikationstyper till samhällets organisation och livsstil. Det vill säga att etniska klassifikationer är sociala och kulturella produkter som är relaterade till de klassificerandes behov som ordnar världen i fungerande kategorier i samklang med deras samhällsideal¹⁸¹.

Om vi använder oss av samma princip ur ett makroperspektiv så definierar sig till exempel en gemensam Europeisk identitet i kontrast till en muslimsk identitet, en Mellanösternidentitet eller en Arabisk identitet och även i förhållande till Afrikanska, Östasiatiska och Nordamerikanska identiteter – det bror på den sociala situationen,¹⁸² dvs. vid vilket tillfälle man framhäver kontrasten.

Dagens mångkultur präglas av utsatthet och utanförskap där en människas etniska härkomst nästan som en logik bestämmer personens ställning i samhället¹⁸³, denna logik verkar genom att ge människors ursprung och/eller etniska klassificering förklaringsvärde till skillnader, ofta omnämnda som kulturskillnader¹⁸⁴. I andra ord förklaras människors position utifrån en essentiell syn där ens etniska härkomst konstituerar ens liv, vilket ger upphov till antaganden som att ”människor söker sig till sina egna” och skulle till exempel därför bosätta sig bland sina egna. Att ge förklaringsvärde till dessa antaganden är på många sätt fel ledande då den lägger förklaringen för situationer hos de beträffande individer, inte makten utifrån¹⁸⁵, men tyvärr är sådana antaganden och yttringar ett vardagligt synsätt bland majoritetsbefolkningen.

Kultur, lika som makt, är något rörligt, den är inte statisk eller fast utan förändras ständigt i tid och rum och att se kultur som en fast position innebär för Molina att blunda för inflytandet

¹⁷⁹ Hylland Eriksen, S.13

¹⁸⁰ Ibid. S.80

¹⁸¹ Ibid. S.80

¹⁸² Ibid. S.82

¹⁸³ Sernhede, Johansson, S. 225

¹⁸⁴ Ibid. S. 225

¹⁸⁵ Molina, S.21

som invandrare har haft på Sverige och Sverige på invandrarna¹⁸⁶. Ur detta resonemang framgår att den ”svenska” kulturen inte går att förstå utan att räkna med invandrares inflytande. På samma sätt kan man inte tala om en invandrarkultur som en avskilt företeelse utan man måste, för att nå något vettigt resultat, inbegripa Sveriges inflytande. Etnicitet, och den därtill bundna essentiella kulturen som människor idag ofta anses ha gör det svårt för individer och grupper att anpassa sig till majoritetssamhället, även om dessa vill så¹⁸⁷. De tillskrivs vissa egenskaper utifrån som de själva inte kan påverka eller ha kontroll över. Ekonomisk och etnisk status verka bestämma allt mer vart i staden man bor vilket gör att vissa stadsdelar görs till sociala periferier. Segregering och utanförskap följer idag en logik som går hand i hand med invandrares, ofta flyktingars, marginalisering i fråga om arbets- och bostadsmarknaden; De är rasifierade.

I frågan om en så kallad kultur menar Aje Carlbom att det finns två huvudsakliga tankesätt; Pluralisterna som anser att till exempel Islam, som alla andra kulturella former, ska kunna utövas i separata institutioner, och nationalisterna som representera den homogena nationalstatens traditionella värderingar och sociala strukturer i samhället som något som måste försvaras och skyddas¹⁸⁸. Denna kulturella homogenitet är en historisk produkt som en gång it tiden ansågs vara en nödvändig åtgärd för solidaritet mellan människor¹⁸⁹.

190

¹⁸⁶ Ibid. S.48

¹⁸⁷ Hylland Eriksen, S.14

¹⁸⁸ Carlbom, S.63

¹⁸⁹ Ibid. S.69

¹⁹⁰ Bratkovic, Patrik, Loos, Leonard

Den vänstra figuren representera nationalstaten och nationalisternas världsbild där det finns klart definierade gränser för hur avvikande till exempel kulturella uttryck får vara.

Assimilering är ett passande uttryck som beskriver anpassningen till normen. Den högra figuren visar pluralism där normen som består av majoritetssamhället och deras världsbild är mer ifråkopplad från kulturella uttryck. Andra livs sätt tolereras i allt högre grad och är nästan fristående. Exempel på sådana stater är till exempel Kanada där man från mångkultur ha gått över till mångfald som begrepp för att beskriva relationen mellan olika kulturer och andra livs sätt. Man är bunden till den centrala makten genom grundläggande lagar men har rätten till att utveckla sin egen kultur i en allt friare utsträckning än i den nationalistiska modellen.

Invandrare som problem

När det talas om invandrades eget ansvar för sin dåliga situation talas det ofta om kulturella särdrag med essentiella undertoner; Personens kultur och handlingar knuts ihop. Mer än så står kulturella egenskaper idag som den biologiska rasismen efterföljare. När vi tidigare sökte skillnader i människors biologiska former använder vi oss idag av vad vi kallar för kultur¹⁹¹. Denna diskurs har vi kunnat följa sedan tidigare i denna text, dock måste man även lägga ett kritiskt öga på de institutioner som är del av integrationens och jämställdhetens satsning. Institutioner och utbildningar som IMER (Internationell Migration och Etniska Relationer) har uppstått från en samhällsvetenskap som tagit fokus från att belysa institutioner och sociala strukturer till att ha olika symboliska och representerande system, som språk och kultur som sina forskningsobjekt¹⁹². Yngva Lithman finner att inom de diskurser där begreppet används för att förstå interaktionen mellan invandrare och infödda förefaller det som att begreppet beskriver en autonom sfär av idéer och föreställningar och att dessa har en imperativ innebörd för människor. De kulturellt påverkade människor blir kulturella autonoma, utan vilja eller förmåga att ifrågasätta, omvärdera eller negligera de regler som uttrycks i olika kulturella ordningar. Det råder en enkel och direkt relation mellan kultur, den moraliska ordningen och människors beteende¹⁹³. Kultur blir enligt Lithman en etikett som sätts på det som är svårt att förklara. Följden blir att man blundar för de strukturer som ligger utanför det etniska¹⁹⁴. Man kan säga att fokus läggs på olikhetens symboler och resultat, inte på stukturerna där olikhetens skapas.

¹⁹¹ Mulinari, S.124

¹⁹² Mulinari, S.119

¹⁹³ Lithman, Yngva, red. Mulinari, S.120

¹⁹⁴ Mulinari, S.121

Ur ett nationalistiskt synsätt blir invandrare som följd till hotet emot traditionen, därmed kan skulden för problem läggas hos invandrarna istället för samhället som är idealet som måste upprätthållas. Att förskjuta problem till kultur och invandrares tar ansvaret bort från staten och samhället och legitimerar även ojämna fördelningen av resurser och möjligheter. Irene Molina anser att allmänna påståenden som att invandrare söker sig till sina egna idag inte är tillräckligt problematiserad och ogenomtänkta. Detta skulle inom hennes resonemang betyda att yttranden som ”invandrare vill leva med invandrare” som följd byggd en homogen identitet runt invandrarbegreppet, där kön och etnisk härkomst inte ingår¹⁹⁵. Hon kritiserar även antaganden om att invandrare vill bo nära sin släkt. Fast sådana tendenser kan existera är det långt ifrån en förklaring till dagens segregering¹⁹⁶. Sådana antaganden och tankesätt leder till att fokus läggs på de segregerade och inte på de processer som ligger bakom - man skyller på offret¹⁹⁷. Ur vårt perspektiv är boendesegregeringen och tendenserna att samma nationaliteter eller släkt söker sig till sina egna ett resultat av samhällliga processer som påverkar dessa människors val och valmöjligheter.

Oftast består det spektrum de har att välja inom av ett antal miljonprogramförorter. För att tala om ”egna val” måste man rimligen ta i beaktande vad hushållet i själva verket har för valmöjligheter¹⁹⁸.

Stereotyper

”Det är precis som om du visar bilder från Afrika o svältande barn på nyheterna hela tiden, du matas ju av det så till slut ås bildar du den uppfattningen. Men många klarar sig ju också i Afrika, alla svälter ju inte, det är precis som här i Sverige alla utlänningar är ju inte kriminella. Majoriteten är ju faktiskt hederliga människor som betalar sin skatt o hyra varje månad. Sen så har vi en liten skara som gör skit, och dom sticker ut.”¹⁹⁹

Stereotyper spelar en stor roll i människors identitet. Dess processer är tvåfaldiga.

¹⁹⁵ Molina, S.19

¹⁹⁶ Ibid. S.20

¹⁹⁷ Ibid. S.20

¹⁹⁸ Ibid. S.20

¹⁹⁹ Intervju med Frederic Touray

Å ena sidan skapar bilden som förmedlas genom medierna en negativ bild av marginaliserade bostadsområden och dess invånare. Kriminalitet, våld, arbetslöshet, osv. läses om vardagligt, dock tas det aldrig upp de samhällsliga processer som skapat och återskapat omgivningen där dessa handlingar få utrymme²⁰⁰. Invånarna av dessa områden är medvetna om detta och därigenom förstärks känslan av ett ”dom” mot ”oss” och misstron gentemot staten och majoritetssamhället bekräftas gång på gång. Detta rättfärdigar konstaterande av just ”vi” mot ”dom” och en till bekräftelse på ens utsatthet och utanförskap med alla dess innebörd hjälper till att skapa en identitet som ställer sig i stark kontrast till majoritetssamhället. Stereotypen bekräftas. Speciellt inom ungdomsidentiteter av marginaliserade människor spelar en direkt motsättning gentemot majoritetssamhällets normer en stor roll. Företeelse som drogbruk språk och klädsel bli symboler för att direkt ställa sig emot samhället.

”Om du behandlar något som ett djur så kommer det att varas ett djur”²⁰¹

”Du har gjort ett inbrott låt oss säga [...] Det står om det nästa dag i tidningen; Det bekräftar din teori, - Oj nu är jag någonting, jag är den där gangstern och folk har respekt för mig”²⁰²

Denna intersektionella metod försvinner till största dels i de flesta representationer av problem relaterad till invandrare och invandrarungdomar. Det är här termer som kulturskillnader mynnas och antaganden om sociala processer som att ”människor söker sig till sina egna” legitimeras som fasta processer²⁰³. Antagandet av en människas inneboende egenskaper som något fast och ofrånkomligt bär med sig grunder av fördomar och stereotyper som direkt är kopplade till utanförskap. I dagens samhälle kan vi observera att kategorier som etnicitet och ras används för att sortera och klassificera önskade från oönskade. Detta är en pågående process som segregerar och avskiljer områden där utanförskap och nyfattigdom är koncentrerad. Områden som Rosengård, Angered och Rinkeby inbegrips i vad den franke sociologen Loic Wacquant kallar för territoriell stigmatisering där samhällsliga och mediala diskurser har demoniserat dessa områden och gjort dem föremål för rädsla och osäkerhet, såväl hos de som bor i dessa områden och de som bo utanför²⁰⁴.

²⁰⁰ Sernhede, Johansson, S.255

²⁰¹ Intervju med ”Akbar”

²⁰² Intervju med Behrang Miri

²⁰³ Wacquant, Loic, red. Sernhede, Johansson, S.223

²⁰⁴ Wacquant, Loic, Johansson, Sernhede, S.112

Stereotypa föreställningar om kriminalitet, om ras-, kultur- och religionsmotsättningar har producerat en moralisk panik som inte bara bidrar till att legitimera uppdelningen i ”vi” och ”dom” utan också förstärker upplevelsen av utanförskap för människorna i dessa områden.²⁰⁵

Förortens stereotyp

”Dom ser ju Rosengård såklart som kriminell, och farligt”²⁰⁶

”[...] man dömer Rosengård efter utseendet, efter vem som bor där och dem fördomarna som finns gentemot dom som bor där.”²⁰⁷

Platserna blir vad de görs till i representationerna, samtidigt som dess invånare lever i både den skapade och den uppleva verkligheten. Problemet ligger inte i själva konstruktionen i sig utan i maktpositionen som skapar och återskapar rummen; Vem skapar dessa åt vem och vem måste leva med konsekvenserna²⁰⁸. Förorten fungerar idag som en form av gränsszon vars funktion är att påminna om samhällets gränser. Upptäcktsresande i form av att forskare och journalister beger sig in i förorten för att representera den för yttvärlden. Vi är de flexibla gränsöverskridarna, de andra är platsbundna och ska helst utveckla platsbundna identitetsformer²⁰⁹. Fascineringen av förorten spelar en stor roll i det omedvetna. Förr i tiden begav sig forskare och journalister ut till den mörka djungeln eller liknande och gav människorna där hemma fängslade berättelser eller redovisningar över deras upptäckter eller upplevelser. Dessa ställen va mörka, farliga, exotiska och fängslade för oss. Idag behöver samma personer inte resa långt för att hitta samma fängslade omgivning, en resa till Rosengård föredras idag till och med framför läsningen av äventyr i Afrikas djupaste djungel. Det okända och intressanta ligger idag granne med oss och vi fångas av att få ta del av redogörelser från denna annorlundahet.

²⁰⁵ Johansson, Sernhede, S.112

²⁰⁶ Intervju med Arijana Krupic

²⁰⁷ Intervju med Behrang Miri

²⁰⁸ Mulinari, S.187

²⁰⁹ Sernhede, Johansson, S.222

Per-Markku Ristilampi menar i sin studie av Rosengård att den diskurs som har behandlat Rosengård och liknande områden sedan 1960 talet har präglats av en framställning av dessa områden som annorlunda i förhållande till det övriga samhället²¹⁰. Denna annorlunda har sett olika ut genom tiderna. När dessa områden byggdes på 1960 talets var de representanter för en modern annorlunda, de bar prägeln av välfärdssamhällets nya futuristiska utopi²¹¹. Förortens bild ändrades på 1970 talet till en social annorlunda när samhällets klasskillnader började blida en allt mer tydlig form. De som hade möjligheten flyttade ur medan de som stannade kvar eller nyss kommit dit förenades med bilden av dessa områden som avställningsplatser för människor som var socialt, ekonomiskt och kulturellt underprivilegerade²¹². Under 1980 talet ändrades dessa områdens, och samhällets ikonografi än en gång i samband med invandrarna som började immigrera till Sverige. Nya okända ansikten blev synliga.

Förorten blev till en främmande plats, ett slags ”inre Orient” eller en (betong) djungel där framför allt de unga männen framställdes som ociviliserade infödingar vilka måste kontrolleras.²¹³

Förorten, som ”den andre”, motsatsen till ”majoritetssamhället”, laddas med förakt, avståndstagande, fruktan men även vissa exotisk kvalitet²¹⁴. Förorten blir mörk, ungdomlig vild, fascinerande och skrämmande på samma gång²¹⁵.

Det mediala intresset och den stereotypifiering som förorten idag utsätts för har även ledd till att göra dessa områden till måltavlor. Idag riktas en stor del av samhällets energi till att lösa problemen som existerar, dock leder denna fokus, både på det negativa och positiva till en ännu mer stigmatiserad bild av området. Detta har bland annat till följd att andra stadsdelars problem undermineras och projiceras på de utanförliggande förorter.²¹⁶ (Exempelvis Malmö där det aldrig har funnits förorter i den meningen som Stockholm utan där staden är uppbyggd i hopsatta stadsdelar där områden näraliggande stadskärnan som Värnhem, Sofielund och Möllevången är exempel på områden med samma sorts problem man återfinner i förorten).

²¹⁰ Johansson, Sernhede, S.112

²¹¹ Ibid. S.112

²¹² Ibid. S.113

²¹³ Ibid. S.113

²¹⁴ Ibid. S.113

²¹⁵ Sernhede, Johansson, S.212

²¹⁶ Johansson, Sernhede, S.143

Fokuseringen på ett ensidigt synsätt bidrar till att förstärka nyansen mellan förort-city²¹⁷, dvs. förortens avskildhet. Mediernas och journalistikens bilder av invandrare som sedan 1980 talet hat spridits ut till befolkningen har skapat vad Ylva Brune vill kalla för en ”mörk magi”. Rapporteringar om invandrares kriminalitet, stereotyper om invandrarungdomar, svarta mäns promiskuitet och muslimer har enligt Brune införlivad en känsla av kuslighet och obehag i den svenska verklighetsuppfattningen²¹⁸. Wacquant drar här en skarp linje mellan USA:s ghetton och Europas. Han menar att det i USA existerar en verklig fara i marginaliserade områden, där droghandeln har blivit en ekonomisk institution och vapen och droger har blivit en egen maskulin livsstil. Skillnaden mellan Sverige och USA är att, medan det i USA faktiskt är farligt, så är det i Sverige inte den verkliga faran, utan känslan av fara som regerar²¹⁹. Genom media har invandrarkillen, kvinnan, mannen, tjejen blivit stereotypifierade kategorier. Begreppet invandrare har på detta sätt laddats med innebörder långt bortom den denotativa betydelsen ”personer som invandrat”²²⁰. I Stuart Halls analysering av 1970 talets Storbritannien förklarar han hur dåtidens gaturån genom medial bevakning utnyttjades för politiska syften. I en tid där ekonomiska kriser och en massinvandring skapade oroligheter bland befolkningen blev den mediala bevakningen av gaturån, utövad av svarta män från fattiga immigrantområden, ett sätt för politikerna att visa befolkningen att de brydde sig om deras säkerhet, genom hårda åtgärder av polisen och staten²²¹. Paralleller kan dras till Sverige. När man idag intresserar sig för ungdomsbrottslighet är det förortsgängen som hamnar i fokus. Paradoxalt nog är det polisens egna utredningsrapporter som bevisar det motsatta till vad medias bild vill förmedla till oss; Antalet brott och allvarliga brott är betydligt mindre än vad som uppfattas av omgivningen runtomkring. Som Ove Sernhede skriver;

Det finns en diskrepans mellan de faktiska förhållanden och de bilder av farlighet och kriminella som medierna presenterar. Bilderna av den ”hotfulla ungdomen” i den ”farliga förorten” har trängt så djupt in i det allmänna medvetandet att också socialarbetare, fritidsledare, lärare och andra som arbetar i dessa ”utsatta” områden långt ifrån är opåverkade.²²²

²¹⁷ Ibid. S.143

²¹⁸ Brune, Ylva, red. Johansson, Sernhede, S.113

²¹⁹ Wacquant, Loic, red. Johansson, Sernhede, S.118

²²⁰ De los Reyes, Molina, Mulinari, S.148

²²¹ Johansson, Sernhede, S.118

²²² Ibid. S.119

Betongförorten har fått en särställning i samhället som har getts vissa associationer som Per-Markku Ristilammi i sin studie om stadsdelen Rosengård i Malmö kallar för svart poesi.

Denna svarta poesi återfinns i nyhetsrapporteringar och forskningsrapporter som utan hänsyn till processerna som skapat denna syn har bekräftat dessa förorters status som omänskliga och hotande miljöer samtidigt som den har hänvisat oss till vår tids felslagande och misstag när det gäller processerna som fört oss till dagens situation²²³.

”De” används som redskap i medierna för en fostran till ett nationellt ”vi” där de andre är helt eller delvis utestängda ifrån²²⁴. Parallellen till nationalstaten och skapandet av en nationell identitet genom aktiva och passiva processer blir synlig här. Inom mediernas diskurs blir invandrarflickor beskrivna som annorlunda än svenska flickor, eller så vill dem vara svenska. Svenska flickor framställs i medier som tjejer som roa sig, bär korta kjolar, använder p-piller, har pojkvän, gå på disco; De stå för svenskens frihet samtidigt som de blir stereotypifierad. Invandrarmännen eller muslimska män åt andra sidan relateras till kvinnors frihetssträvanden och den norm de bryter mot, svensk jämställdhet²²⁵. Bilden av den svenska kulturen som jämställd putsas up och bibehålls. Illusionen blir desto starkare eftersom svenskfödda mäns våld mot kvinnor bara i undantagsfall är föremål för nyhetsmedierna²²⁶ och då läggs förklaringsvärdet inte i mannens kultur utan förklaringen söks inom psykologiska eller sociala avvikelser.

Utanförskap

”Vi är inte en del av det svenska samhället. Vi är utanför. Vi hittar på våra egna regler, som fungera för oss”²²⁷

Mångkulturen i Sverige präglas av utsatthet och utanförskap. Ekonomisk och etnisk status verka bestämna allt mer vart i staden man bor vilket gör att vissa stadsdelar görs till sociala periferier. Segregeringen och utanförskapet följer idag en logik som går hand i hand med invandrades marginalisering i fråga om arbets- och bostadsmarknaden, de är rasifierade²²⁸. Vi

²²³ Ristilammi, Per-Markku, red. Sernhede, Johansson, S.228

²²⁴ De los Reyes, Molina, Mulinari, S.149

²²⁵ Ibid. S.176

²²⁶ De los Reyes, Molina, Mulinari, S.178

²²⁷ Intervju med Mohammed Ahmadi

²²⁸ Sernhede, Johansson, S.223

har hittills belyst några grundläggande förutsättningar för människors livssituation i förorten, annanhetens funktion och bostadens betydelse för ens sociala status.

Båda är viktiga begrepp när vi vill undersöka nästa vitala aspekt i vår problematisering, nämligen utanförskapet som är en grundläggande beståndsdel av förortens beboendes livssituation, vardag och identitetsbyggnad. Särskiljning är kopplat till en hierarkisk process där till exempel vithet har kopplats till visa privilegier och en uppsättning egenskaper som förvägras dem som definieras som färgade eller svarta. Män har privilegier gentemot kvinnor, medelklass anses högre än arbetarklass, osv.²²⁹. Genom de nya etniska faktorer har dagens klyfta mellan å ena sidan förväntningar och krav på livet och å andra sidan de reella möjligheterna att förverkliga dessa krav ökat och blivit till en motsättning som intensifierat inre psykiska spänningar och frustrationer för de som är utanför samhället och frånkopplat dess möjligheter²³⁰.

Den industriella aspekten

Dagens post-industriella samhälle kännetecknas av en allt större klyfta mellan samhällsskikt; Paradoxalt nog så har det i Europa och väst aldrig funnits så många människor som lever i överflöd och välstånd samtidigt som det aldrig tidigare har funnits så många människor som lever i utanförskap och fattigdom²³¹.

För några år sedan befann jag mig i en taxibil på väg hem från en utekväll med några vänner. Pratglad som man ofta blir av alkoholens inflytande började jag att tala med taxichauffören, en vänlig man i 50 års ålder med klar synlig invandrarbakgrund. I närmare samtal med honom fick jag reda på att han hade kommit hit från Irak för flera år sedan och han hade lämnat landet ihop med sin familj på grund av regeringens brutala behandling av de övre samhällsskikten, ”de utbildade som hade lärt sig och visste för mycket”. Mannen var utbildad doktor i hjärtkirurgi och hade spenderat ett tiotal år på sin prestigefulla utbildning, och nu var han tvungen att köra taxi för att försörja sin familj. ”Jag måste inte göra detta, jag hade fått mer pengar i månaden om jag hade gått på socialbidrag, men det handlar inte om det, utan jag vill visa mina barn att det är viktigt att sysselsätta sig med någonting. Jag är inte arg”

²²⁹ De los Reyes, Martinsson, S.15

²³⁰ Sernhede, S.203

²³¹ Johansson, Sernhede, S.109

En förklaring till den allt mer växande klyftan mellan välstånd och fattigdom ligger i omvandlingen av industrisamhället till dagens informationssamhälle. Skillnaden mellan dessa industriformer ligger i att industrisamhället med dess satsning på effektivitet inte var lika krävande när det gällde arbetskraften, de gamla industriarbetena i bland annat fabriker, fält, transport, osv. ställde inte allt för höga krav på dess arbetare. Dagens utveckling av informationssamhället har däremot medfört ett allt större krav på kunskap och vad vi idag kallar för social kompetens. Fast industrin och dess effektivisering fortfarande existerar så har;

[...] å ena sidan behovet av högutbildade kraftigt ökat, samtidigt har en rad arbetsuppgifter som i de traditionella formerna för industriproduktionen bars upp av den utbildade arbetskraften mer eller mindre försvunnit. För de sociala skikt som tidigare försörjde industrin med dessa former av utbildad arbetskraft finns idag ingen plats på arbetsmarknaden.²³²

Följden av denna utveckling är en del i förklaringen varför människor med invandrabakgrund idag har svårt att komma in på arbetsmarknaden. De flesta västeuropeiska länder har under de senaste decennierna tagit emot en stor andel invandrade människor från alla världens hörn där en stor del är lågutbildade och därför inte finner en plats på arbetsmarknaden. Dock är långt ifrån alla invandrade medborgare låg- eller utbildade. Det existerar idag en stor grupp av människor som har den kompetensen som samhällets nya arbeten kräver, dock får de svårt att komma in på arbetsmarknaden vilket är en stor del av dagens arbetslöshet, samhällsklyftorna och den allt mer påtagliga utanförskapen av immigrantgrupper som existera.²³³

Jag vill här urskilja tre olika processer som ledd till invandrares utfrysning från arbetsmarknaden

- Många av de nya Svenskars hemländer är/har varit plågade av krig och/eller fattigdom vilket ledd till att de arbeten som fanns ofta inte krävde samma kompetens som återfinns i Sveriges informationssamhälle.
- De som hade högre utbildning befann sig i bättre ekonomiska positioner vilket ledde till att de kunde förflytta sig från landet på helt andra villkor än de som hade det sämre ställt.

²³² Ibid. S.111

²³³ Ibid. S.111

- Många invandrade Svenskar är högt utbildade och besitter en stor kompetens, dock kräver Informationssamhället en allt högre socialkompetens. Socialkompetens är ett komplext begrepp som innefattar bland annat kulturella och språkliga egenskaper vilka är en del av nationalstaten. Avvikelser från idealet leder därför till en sämre social kompetens i ögonen av de ledande samhällsskikten. Stereotyper och förutfattade meningar spela en vital roll här och kan vara en förklaring för varför även högutbildade invandrare har det svårt i Sveriges arbetsmarknad.

Ove Sernhede menar att utanförskapet i Europa i första hand grundats i en marginaliserad position på arbetsmarknaden som sedan förstärks av de marginaliserades kulturella bakgrunder, stereotyper och myndigheternas handlande²³⁴. Dock finns det en risk och en tendens att sätta en individs position på arbetsmarknaden som avgörande i fråga om integration och status. Integrering i arbetslivet används som gängse mått på integration och är en viktig indikation på integrering – i arbetslivet. Men dokumentationen visar allt tydligare att detta inte nödvändigtvis innebär någon annan form av deltagande i, eller känsla av samhörighet med samhället i stort. Det går att sälja sin arbetskraft men att leva avskilt från samhället²³⁵. Att vi ser integrering i arbetsmarknaden som det främsta kriterium på integrering är ett resultat av vårt samhälles misslyckande av att få invandrare satta i arbete. Vi får samvetsfrid genom att skicka människor till socialen för de verka vara odugliga för integrering, medan de som arbeta anses vara mer lika oss.

Segregering

En aspekt av segregation som ofta överses är de olika typerns segregation som existera. När vi idag talar om segregation och dess motsats, integrering, då bedra sig dessa ord oftast till en viss grupp människor eller områden, idag oftast invandrare och bostadsområden som Rosengård och Botkyrka. Men det glöms bort att människor och bostadsområden som anses stå i kontrast till dessa kan vara och ofta är i lika hög grad segregerade. Lefebvre kallar det extremfallen för segregation för getton

Vi ska lägga märke till att det finns flera getton, flera typer av getto: judarnas och svartas, men också de intellektuellas och arbetarnas. De fashionabla

²³⁴ Ibid. S.114

²³⁵ Wikan, S.232

villastadsdelarna är på sitt getton; dit samlas de som har hög status på grund av inkomster eller makt och där isolerar de sig frivilligt i getton av rikedom.²³⁶

Sernhede och Johansson menar att segregering kan uppdelas i 3 former;

- Spontan segregering (beroende på inkomster och ideologier)
- Frivillig segregering (skapar åtskilda rum)
- Programmerad segregering (samhällets planering)²³⁷

Alla former passar in på de olika segregerade sidorna. I vårt fall använder sig svenska/svenska områden av samma segregerande företeelser som invandrare/invandrartäta områden gör. Skillnaden mellan segregeringen är hur den påverkar människorna på de olika sidorna. I Lefbevres fall blir arbetarklassen till segregeringens offer²³⁸.

Integration för vem?

Segregeringens problematik sedan 1970 talet har idag förskjutits från vara hela svenska folkets problem till att bli invandrarnas problem²³⁹. Segregeringen läggs i invandrarnas territorium, i bostadsområden där invandrare är överrepresenterade medan segregeringen på andra hållet, av till exempel höginkomst tagare i villaområden inte talas om.

Integrationsprojektens syfte är att det ska komma invandrarna till del. Det är för deras skull man jobbar. För att de ska få det bättre, det är de som måste integreras i samhället²⁴⁰.

Segregeringens/integrationens diskurs bär på dess typiska maktaspekter. Formuleringen av grundläggande behov är som så mycket annat en tolkningsfråga där de egna världsuppfattningarna spela in. Konsekvensen blir en kulturell-, ras-, köns-, och maktmässig snedvridning vad det gäller formulerandet av mänskliga behov²⁴¹.

Integrationspolitiken är paradoxal då den säger sig sträva efter integration eller samordnande av samhället, samtidigt som åtgärder riktas mot vissa grupper som sägs stå mera utanför än andra. Carl Dahlström menar att det statliga målet under 1900 talet med integrationspolitiken har varit att återgå till ett generellt inkluderande välfärdsmål, medan åtgärderna fortfarande är särriktade till ”behövande grupper” (Dahlström 2004).

²³⁶ Lefebvre, S.124

²³⁷ Johansson, Sernhede, S.123

²³⁸ Lefebvre, S.133

²³⁹ Molina, S.64

²⁴⁰ De los Reyes, Molina, Mulinari, S.68

²⁴¹ Ibid. S.78

Det finns också antidiskrimineringsåtgärder riktade till dem som inte släpper in. Det innebär att uppdelningen mellan vi och dom fortfarande präglar integrationspolitiken, även om målsättningen är att uppnå ett gemensamt mångkulturellt samhälle²⁴². Den nationella diskursen som har inte tagit hänsyn till invandrarnas röster. Detta blir tydligt inom många institutioner som arbetar med dessa frågor; Är det inte märkligt att det i dagens läge inte finns någon avancerad svensk språk undervisning på akademisk nivå som kan förbättra situationen på arbetsmarknaden för invandrare med utbildning. Idagens läge går analfabeter och utbildade människor på samma svenska undervisning. I diskussion med invandrarkvinnor visar Heléne Thomsson på deras missnöje gentemot hur integrationen går till väga.;

Då är det väl de där spelreglerna ni borde jobba med, se till att de verkligen är möjliga för alla att spela efter.²⁴³ [...] Vad är det integration ska leda till? Vad vill de vi ska göra? Vad är det som vi gör fel? Hur ska vi bete oss för att de ska vara nöjda med oss? ”Själv kan de inte ens prata svenska” säger de på svenska.²⁴⁴

Inom integrationspolitiken är det invandrarnas behov av integritet som framstår som huvudsyftet, det är invandrares intolerans som tas upp, inte majoritetssamhällets egen intolerans²⁴⁵. Med utgångspunkt i att segregering består av två stycken sidor som är segregerade från varandra vill jag hävda att både invandrarna och svenskar är segregerade från vår tids nya samhällsform. Om nationella identiteter bygger på historiska händelser är det i dagens läge som vi borde konstruera en nya identiteter där alla världens medborgare kan uppnå samma position på samma villkor. Nationalstaten som en konservativ värderingshållare är ur denna synvinkel bakåtsträvande, på samma sätt som segregeras kulturella mönster kan vara bakåtsträvande. Båda skapa segregering och minskar utrymmet för en ny samhällsform.

²⁴² Mulinari, S.74

²⁴³ Thomson, Heléne, red. De los Reyes, Molina, Mulinari, S.69

²⁴⁴ Thomson, Heléne, red. De los Reyes, Molina, Mulinari, S.87

²⁴⁵ Mulinari, S.123

Utanförskapets konsekvenser

”Hade dom haft ett jobb att gå till, en plats att vara klockan 8 på morgonen, då hade dom ju fan gjort det istället. Det är mindre bekymmer än att gå ut och sno en bil eller inbrott eller något liknande. Men det är ingen som ger dem den chansen för att dom har en postadress eller ett namn som inte stämmer”²⁴⁶

En essentiell skillnad mellan USA:s getton och Europas ligger i synen på dessa områden. Medan man i USA i århundraden har haft en rasifierad samhällsstruktur som inte längre ifrågasätts har vi i Europa en ideologi som ska se alla människor som likvärda. Detta normativa tankesätt är invånarna av marginaliserade bostadsområden mycket väl medvetna om²⁴⁷. När dessa områden blir onormala, inte ingå i normalitetens tillstånd så som det egentligen ska vara, är både de uteboende och de inneboende medvetna om detta. Att dessa områden inte är del av planeringen, av verkligheten, bekräftar områdets plats som utanför och ger upphov till ett antal komplexa processer inte minst inom identitetsbyggandet.

Själva utanförskapet kan slå åt olika håll. Åt ena sidan menar Loic Wacquant att utanförskapet som något onormalt har fått många, inte minst andragenerationsinvandrare, att strida emot sin position och försöka kliva up i samhället²⁴⁸. Wacquant menar att människor kan bygga up en identitet, hävda sig till något bättre, genom att förkasta sin grannes sätt att leva; Att anta sig den dominerande medborgarens sätt för att hävda sitt eget högre väsen. Samtidigt bildas det motsatser i dessa områden mellan människor när positionen inte tillhör normen. Det är dessa processer som skapar svårighet för solidaritet bland olika grupper människor som samlas i dessa områden²⁴⁹. Åt ena sidan kan vissa ta avstånd från den givna positionen, dock finns det även mottendenser. Att vara utpekad som den andre klassens medborgare bara för att man bor i ett visst område leder till behov av att försvara sin stadsdel och sin identitet²⁵⁰. Bland de unga tenderar denna process att vara väldigt övervägande och tar sitt uttryck vanligt i att reproducera de bilder av farlighet som medierna framställer²⁵¹; Det som människorna tro om dig.

²⁴⁶ Intervju med Frederic Touray

²⁴⁷ Johansson, Sernhede, S.116

²⁴⁸ Wacquant, Loic, red. Johansson, Sernhede, S.116

²⁴⁹ Wacquant, Loic, red. Johansson, Sernhede, S.116

²⁵⁰ Johansson, Sernhede, S.116

²⁵¹ Ibid. S.117

Staten som fienden

I motsats till många amerikanska getton är offentliga institutioner fortfarande väldigt närvarande i svenska förorter. De problematiska funktioner av dessa institutioner tar Wacquant upp i hans studie om den franska stadsdelen La Courneuve i Paris som vi i viss mån kan överföra till vårt samhälle i Sverige. Förutom att de lärare, pedagoger, fritidsledare, osv. som arbetar i dessa områden känner sig förvisade till dessa utsatta områden²⁵² så menar Wacquant att ett stort misslyckande av dessa institutioner ligger i själva meningen och förutsättningarna som dessa drivs med. Han menar att verksamheterna är anpassade till de behov som majoritetssamhället har av att integrera immigranterna i samhället, det är på deras villkor dessa verksamheter styrs, inte de som delta. Dessa institutioner tjänar även till bilden av att samhället inte har gett upp hoppet till dessa områden²⁵³, samhället kan släcka sina skuld känslor genom dessa åtgärder.

Närvaron av statliga institutioner där dess arbetare inte verka trivas och som inte ger några resultat i förbättrandet av människors liv då dessa inte tjänar till att avhjälpa den underliggande ekonomiska marginaliseringen som ligger till grund för utanförskapet i dessa områden resulterar i en ökad misstro gentemot staten och dess institutioner²⁵⁴. Detta inbegriper upprustningar av husfasader och liknande åtgärder som ska göra dessa områden mer attraktiva och förbättra upplevelsen av att bo där. Problemet ligger i att dessa områden redan bär en stämpel och en verklighet som ingen kosmetisk åtgärd kan utradera. Som tidigare nämnts är myndigheters och institutioners agerande betänksam då dessa ofta följer en diskurs som utesluter de marginaliserade människors egna uppfattningar om vad de verkligen behöver (Se avsnittet [Integration för vem](#)). Många av de människor som ska beröras av dessa institutioner är medvetna om sin situation, dock upplever de att deras röst inte hittar något gehör. Foucaults teori om den avvikandes problem att skapa sig gehör passar in här.

Efter de väldigt medialt uppmärksammade händelserna i Rosengård då ett fåtal sophus och sopcontainers brändes ner fick stadsdelen besök av integrationsministern Nyamko Sabunis. I intervjuer framhövs vikten av att föräldrarna ska sättas i arbete och bli bra förebilder för deras barn. Detta var ministerns och regeringens budskap, vilket stod i kontrast till fritidsledares och andra åsikter av människor från Rosengård som ansåg att det viktigaste var för ungdomarna att ha en sysselsättning. Dessa människor har förlorat sin röst och faller bara

²⁵² Wacquant, Loic, red. Johansson, Sernhede, S.120

²⁵³ Wacquant, Loic, red. Johansson, Sernhede, S.120

²⁵⁴ Johansson, Sernhede, S.121

på döva öron vilket i sig kan leda till en ännu mer fientlig inställning gentemot staten och dess representanter. Inte ens integrationsministern, som därtill är mörkhyad, tar dem på allvar. Förortsbeboende känner att det de har att säga är oviktigt, som ett barn eller ett ointelligent eller ointresserad varelse. De som jobbar med integration har till stor del aldrig varit i samma situation som dessa människor. De förmedlar ut; ”Gör såhär” men ändå så får man ett nekande tillbaka. Känslan av att vara maktlös och beroende av samhället och dess insatser måste vara psykiskt djupt skärande²⁵⁵.

som känns mer relevanta. Det stora intresse för HipHop och Reggae musik kan stå som exempel här då ungdomarna identifiera sig med kulturernas beståndsdelar av utanförskap och sociala problem²⁵⁶. All motståndsideitet mynnar dock inte över i det negativa, motståndsideiteter ifrågasätter och utmanar det regerande samhället och bidrar till dess förändring. Nya identiteter skapas som har en bredare social förståelse än de som har en monoton identitet.

Identitetens konsekvenser

”Jag gjorde mycket skit när jag var liten, jag har gjort min del av bilder som existera där ute, mycket på grund av att jag var vilsen, men mycket på grund av att man fick inte credit om man gjorde något positivt, man syntes inte. Och då var det till att synas på något sätt och det enda alternativet var på den tiden kanske att göra något som inte anses vara rätt. Jag säger inte att det är rätt att man gör det, men ger ungdomarna mer möjligheter. Vi kände att vi inte hade samma möjligheter som ungdomar i andra områden.”²⁵⁷

Skapandet av ett alternativt universum, en värld avkopplat från majoritetssamhället, försvårar för många en etablering i majoritetssamhället²⁵⁸. Sammanfattat har vi konstaterat att identiteter är resultat av samhällets funktioner, motståndsideiteter byggs gentemot samhället vilkens strukturer diskriminera människor. Gatukulturen erbjuder ungdomar ett alternativt innanförskap gentemot utanförskapet som utan dess omgivning som marginaliserad och utanför inte hade existerat²⁵⁹. För en person som bygger sin identitet i motsats till

²⁵⁵ De los Reyes, Molina, Mulinari, S. 88

²⁵⁶ Ibid. S.267

²⁵⁷ Intervju med Behrang Miri

²⁵⁸ Sernhede, Johansson, S.254

²⁵⁹ Sernhede, Johansson, S.260

majoritetssamhället blir svårigheten dubbel då dessa strukturer på så sätt återskapa samma mönster. Motståndsidentiteter som flyter ut i ett diskursivt negativ kan ha förödande konsekvenser för individen som kan innebära institutionella problem som lagen och sociala anpassningssvårigheter när ens värderingar inte överensstämmer med majoriteten för resten av ens liv. Samspelet mellan norm och upplevd verklighet förklarar även varför många ungdomar har det svårt att till exempel gå i skolan för att det som lärs ut inte känns relevanta för personer i deras situation. Däremot är dessa ungdomar snabba i att lära sig andra saker

Identiteten som den förtryckte även ger upphov till att behålla sin position som den förtryckte. I min tolkning av Friedrich Nietzsches skrift "Also sprach Zarathustra" stannar den förtryckte i den underlägsnas position då hennes världsuppfattning är byggd på det livsättet och de värderingar hon har byggt upp genom sin position. Man kan säga att om den förtryckte gör sig fri från makten, så har hon plötsligen ingen annan att skylla på förutom sig. Förtryckarens ansvar försvinner. I samband med Foucaults tankar om rörlig makt betyder detta att makten mellan den förtryckte och förtryckaren återskapas genom denna ömsesidiga process. Makten är inte given men återskapas genom våra positioner²⁶⁰. (Nietzsche 1964)

Avslutande reflektioner

Genom texten har vi kunnat gå genom ett antal företeelser och teorier som främjat vår förståelse för processerna som ligger bakom situationer som existerar idag, Vi har gått igenom skapandet av annanhet inom ett antal fält och kunnat konstatera liknande strukturer om det nu gäller klass eller etnicitet. Mer än så samverka de lika kategorierna i annanhetskapandet. Annanhet är dock inte bara riktad emot "andra" utan har i lika hög grad med "oss" att göra. Genom att "veta" hur dom andra är vet vi hur vi är. Annanhet som löper ut i utanförskap, genom etnicitet, klass, boende, osv., ställer människor utanför det normala och resulterar i diskriminering, medvetet och omedvetet. Att sätta sig själv som norm och blunda för våra egna svagpunkter leder även till att man inte tar hänsyn till problem, lösningar och processer som ligger utanför ens egen uppfattning. Detta skapar en känsla av maktlöshet och utanförskap hos den som direkt berörs. När sedan ens eget tal inte tas på allvar förstärks denna känsla. Utanförskap och maktlöshet präglar de berörda människors identitet; Depression och osäkerhet är en del av resultaten. Men även skapandet av egna ideal och normer för att skapa

²⁶⁰ Nietzsche 1964

en tillhörighet och trygghet grundas i upplevelsen av utanförskap och maktlöshet. Stigmatiserade företeelser som anses vara del av majoriteten av invandrare som drogmissbruk, kriminalitet, heders relaterade brott och kvinnoförtryck är inte överförda essentiella drag från dessa människors hemländer, utan de är skapade i Sverige. Det är här kärnan i dessa frågor ligger; Vilket ansvar bär samhället för invandrarnas situation och vilket ansvar bär samhället för de handlingar vissa individer utför. Först när vi ser att vi inte är oskyldiga i vad våran granne gör, då kan vi åstadkomma förändring. Integration på en ensidig nivå där de som anses vara segregerade ska uppfostras till att passa samhället är ingen långsiktig lösning; Åt ena sidan står frågan öppen om denna assimilering överhuvudtaget är möjlig och hur rättfärdigad den är med tanke på idealets egen övertygelse av dess förträfflighet. Åt andra sidan innebär ett sådant förhållningssätt ingen utradering av den verkliga problematiken; Att komma bort från samhällets ”vi vs. Dom ”, ”civiliserade vs. ociviliserade” kategoriseringar. Att uppfostra en folkmassa till ett viss ideal innebär ingen acceptans för de andra utan är en mildare version av nationalism, och så länge dessa tankesättet existerar kommer vi aldrig att kunna sträcka oss bort från dess dragningskraft. Mångkultur begreppet är i den bemärkelsen en orimlig lösning och dess innebörd borde som aktör inom samhället övertänkas noggrant. I vilket syfte använder vi oss av mångkultur idag? Är det verkligen att skapa en bredare acceptans eller är det ett sätt att göra andra mer lik oss? Feminismens tillkortakommande har just varit att man inte tagit tag i de bakomliggande strukturerna som än idag ger kvinnor och män olika essentiella egenskaper och skapar identiteter i form av könsroller; För att åstadkomma verklig jämställdhet, vare sig mellan kön, sexualitet, hudfärg, religion, måste vi ta tag i det osynliga och det gömda, även om detta gör intrång på vårt eget personliga plan där vi måste ifrågasätta vår egen världsuppfattning och vårt eget agerande. Folkhemmets problem kan sägas vara att den aldrig varit etnisk neutral och att den byggdes på en specifik grupps värderingar; Som Olof Palmes citat i början av denna uppsats hänvisar till ”Så måste man i första hand ställa sig på de sämre ställda gruppernas sida”, vilket i vår dag inte innebär att ge en mängd finansiell stöd till invandrarföreningar utan att låta dessa människor själv påverka de regler och normer de sedan ska leva efter. Att låta dessa människor tala och öka deras känsla makt och inflytande bland kommer att påverka samhällets utseende då detta skulle medföra ett starkare engagemang på det politiska planet och även ett mer aktivt ifrågasättande av samhället. Den representativa demokratins problem ligger just i att det är en viss grupps värderingar som förverkligas medan resten få rikta sig efter dessa; Det vill säga att de samhällsskikten som har ett starkt valdeltagande, känner av sitt inflytande, blir de målgrupper som politiker riktar sina intressen

emot för att kunna stanna som regerande makt. Att gå vidare på denna tankebanan innebär även att se medelklassen och överklassen som reproducenter av värderingar som skapats i uppfostrings syfte. Om dessa grupper har samma värderingar som makthavarna kommer samma diskurs att reproduceras genom tid och rum om och om igen. Från dåtidens ”neger” till dagens ”mörkhyad”, från ”sjukdom” till ”person med funktionshinder”, ”sjukdom” till ”homosexuell”, och från ”hemmafru” till ”morden kvinna”, spelar definitioner ingen roll om samma essentiella stereotyper återfinns. Revolution blir evolution om inte de bakomliggande strukturerna tas tag i, och i en allt mer mångfaldig värld innebär ett ignorera av dessa strukturer ett oifrånkomligt disaster när spänningar mellan olika grupper blir allt mer intensiva.

BILAGOR

Fördjupningstext

Leonard Loos

KSM-04

P9, VT-07

Leolo074@student.liu.se

Sverige 2007. I runt 20 år har problematiken runt begrepp som integration, migration, etnicitet, osv. varit teman som tills idag verkar ha varit svåråtkomliga och fungerande lösningar har tyvärr varit få. Fast det finnas ett stort behov och även intresse kring att lösa situationerna dessa begrepp kretsar runt, verkar det som om lite som gjorts faktiskt har hjälpt. Debatter, analyser och åtgärder verkar inte leda någonstans, vilket på många sätt uttryckts i till exempel senaste oroligheterna i Malmös stadsdel Rosengård där både omständigheterna kring händelserna och handskandes av dessa i efterhand, av bland annat media och politiker, visat att våra åtgärder för att ändra situationen i vårt land än idag inte räcker till. Problemen som existerar ligger på en djupare bas än vad de flesta av oss uppfatta och en stor del av vad som kommer att ske i framtiden, anser jag, kommer att ligga i hur vi överväger oss själv gentemot människor i vårt samhälle som vi anser skilja oss ifrån.

I denna text vill jag framhäva skapandet av en "annanhet" runt den svenska identitetsmodellen, som jag här vill kalla för den svenska nationalstaten, det vill säga de värderingar och tankesätt som varje "äkt svensk" inte bör falla ur ramen för, vilka kriterier som krävs för att vara "svensk".

Människan förstår världen i kategorier, vi skapar vår världsuppfattning genom att särskilja objekt och vi kan inte uppfatta vem vi är utan att veta vem som är lik oss och ännu viktigare, vem som är olik oss. Det är denna funktion som är grundläggande för förståelsen av hur man i Sverige idag mentalt kategoriserar människor i "vi" och "dom" vilket samtidigt ger upphov till svåråtkomliga och komplexa resonemang och tankesystem.

Jag utgår ifrån att det i dagens Sverige finns två stycken huvudsakliga konstruktioner av "svenskhet", den aktiva som skapas genom olika företeelser genom historien, och den passiva som står i kontrast till något som vi anser inte vara "svenskt". Att undersöka dessa två identitetsbyggande system är en viktig punkt i kampen till att förstå hur annanhet uppstår, reproduceras och hålls vid liv, och för att förstå hur dessa medför problem i samhället som påverkar människor som faller ur ramen för nationalstatens kriterier, i detta fall medborgare med invandrabakgrund, men även medborgare med annan sexuell läggning, kön, åsikter, erfarenheter, klass, och även klädsel.

Dessa två system är inte separerade utan jobbar på många sätt ihop vilket kommer att bli klart på vägen genom denna text.

Skapandet av annanhet

Att någon är olik mig/oss skapas inom ett mångtal olika processer. En viktig sådan är historiskt betingad, historiska händelser läggs i en nations identitet, ett historiskt arv som anses vare viktig och grundläggande för att förstå vem vi är och vart vi kommer ifrån. Med detta som utgångspunkt kan vi analysera en problematik jag funnit inom svenskhetens syn på sig själv när det gäller tankesätt gentemot i detta fall människor med annan etnisk bakgrund än svensk eller väst europeisk. Här vet jag att många ögonbryn lyfts, många som läser dessa rader skulle nog i ett direkt samtal inta en försvarsposition. I Sverige har vi genom tiderna byggt en svensk identitet som anses vara fri från rasism och förtryck, som värderar jämställdhet och en human politik högt. Begrepp som rasism och förtryck tycks bara inte höra hemma i den svenska identiteten, förutom vikingatidens slavhandel som ligger långt bort i historien och ett gäng avvikande individer i samhället som ”inte vet bättre” anser vi oss vara fria från sådana tankesätt, som oftast kopplas till det gamla nazityskland eller liknande.

Vi har aldrig förslavat människor och tryckt på dem vårt levnadssätt som kolonialmakterna gjorde och speciellt de senaste 80 åren har vi försökt att leda som exempel för resten av världen genom bland annat kampen för jämställdhet bland kön, vårt stora intagande av flyktingar från andra länder och vår fredliga utrikespolitik. Dock är det just bevarandet av en specifik svensk och väst-influerad identitet och värderingarna denna skapar som gjort oss dels blinda och dels ovilliga att se vart de verkliga problemen i dagens samhälle ligger. Denna ignorans är bara en del av orsakerna till varför situationen i Sverige är som den är idag, och längre in i denna artikel kommer läsaren även att förstå varför.

När Kolonialmakterna bredde ut sig över världen var det just synen på till exempel de mörkhyade människorna i Afrika som ”annorlunda” som lade grunden till att kunna se dessa människor som ”sämre” och mindre utvecklade än oss vilket i sin tur legitimerade slavhandeln. Slavhandel och koloniseringen av världen blev grundläggande för västvärldens ekonomiska liv, och detta inkluderar Sverige där bland annat ”Uppsalas Rasbiologiska Institut” och begrepp som ”Rashygienismen” blev världsledande institutioner och ideologier. Vad dessa sistnämnda gick ut på kan man sammanfatta med att man ville kategorisera och rangordna människligheten. Dela upp världen i raser vilket gick i enhet med att man sökte bevis på att den vita europeiska rasen var överlägsen resten, eller att vi i alla fall skiljer oss åt. Det koloniala tankesättet har oförnekligen varit aktivt i Sverige och att den går att spåra tills

denna dag blir tydlig då det i allmänhet idag är känt att det Svenska folkhemmet bygger på samma studier. När idén om det svenska folkhemmet myntades var det nödvändigt att strukturera samhället i olika skikt för att legitimera bostads- och den därmed förknippade samhällsordningen. Arbetare blev till ”tattare” och de zigenare som bodde i Sverige på den tiden ansågs allmänt vara ett problem för samhället och vid planeringen av folkhemmet använde man sig just av kategoriseringar som såg dessa medborgare som utanför det svenska idealet. De gavs egenskaper och stereotyper som inte var förenliga med vad som ansågs vara verkligt ”svensk”. De blev annorlunda, eller som vi idag så gärna säger ”den andre”.

Folkhemmet som sedan blev dagens miljonprojekt är för sig en motsats till svensk identitet. Höghus med lägenheter med smala trappuppgångar i en relativ trång miljö var något som ingen ville ta del av om man inte var illa tvungen, resultatet blev att dessa områden blev ”inte svenska”, och är en del av förklaringen varför områden som Rosengård i Malmö, Botkyrka i Stockholm och liknande miljonprojekt idag bär den stämpeln som de har. Paradoxen i det hela ligger i att när miljonprojektet formades skapades en grund för svenskhet att distansera sig från dessa områden och den medföljande livsstilen. Först när diskussionen om dessa områden blev aktuell stängde man ut dessa områden och dess människor ur den svenska idealtypen, alltså kan vi säga att synen på dessa områden idag kan hänvisas till en syn som redan då uppstod, och att denna del av den svenska idealtypen inte bildats av sig själv utan i motsats till något, i detta fall folkhemmet/miljonprojektet. Det regerande samhällsskiftet distanserade sig från boendeformen och de tankar och problem som uppstår i en arbetarklassmiljö och byggde sin identitet i kontrast till detta. Vi kan alltså konstatera att delar av nationalstaten har byggts på historiska händelser som aktivt blivit införlivade i den svenska identiteten, och i kontrastsättningen emot något ”annat”. Skillnaden mellan dessa två former är att den verkligt svenska identiteten vill jag hävda ligger i nationens gemensamma upplevelser och historiska arv, medan identitetsbyggandet gentemot något annat inte är mer än en vilseledande syn på sig själv som inte har någon grund i den verkligt svenska identiteten.

Problemet ligger i att det kan vara svårt att åt ena sidan övertyga någon om dessa konstruktioner, och delvis att dessa två system ofta agerar ihop. Det rasbiologiska centrum kan ligga som ett historiskt arv i svensk identitet, precis som feminismen under 70 talet, medan till exempel Sveriges utrikespolitik kan ses som en motbild till andras politik för att distansera sig och bilda en egen identitet. Är det inte betänkligt att noterbara falanger av både den svenska vänstern och högern är emot EU? Eller att vi, så lika vi än må vara USA idag, ändå med nöje går emot detta land och sätter oss i kontrast till dem? Historiska arv och

gemensamma upplevelser kan vara del av ett identitetsbildande emot något annat, och för att finna ur vad som verkligen är svenskt måste sådana tankar appliceras.

Annanhet genom ideologi

Att bilda skillnader i ett klass samhälle som vårt innebär att undertrycka vissa och lyfta up andra vilket bildar en maktordning som är oundviklig när en idealtyp har tagit fäste i en nation. Det är idealtypen, normen, som föreskriver vem som är del av nationen, vem som har en röst, vem som anses ha makt, och vem inte.

Annanhetskapandet genomsyrar vårt tänkande och tyvärr har vi än idag inte tagit hänsyn till eller varit för blinda för att kunna observera och ändra på de grundläggande system som hindrar oss från att bli ett verkligt humant och jämställd samhälle.

Kritik kan här riktas emot ett mångtal ideologier och institutioner, jag har valt att utav de texter jag har studerat den senaste tiden att analysera feminismens tillkortakommande när det kommer till att bland annat uppmärksamma invandrarkvinnors skiftande livssituationer och hur deras röster aldrig ha fått ett verkligt gehör. Denna kritik får stå som representant för rent ut sagt alla ideologier inom vår samhällsstruktur, som inte har klarat av att ta hänsyn till skiftande situationer och upplevelser som marginaliserade individer och grupper av medborgare berörs av idag. Följande analys kommer att framhäva både skapandet av en idealtyp som en del av den svenska nationaliteten och blindheten som idealtyperna och dess konsekvenser skapa.

Under 70talet upplevde Sverige en av de mest positiva revolutionerna i landets historia, genom feministers arbete förändrades villkoren för kvinnor i samhället radikalt och jämställdhet mellan kvinna och man har sedan dess varit en fast förankrad del av svensk politik och tänkande. Detta är något man kan vara stolt över, en väldigt positiv utveckling till en bättre framtid där alla medborgare i vårt samhälle ska ha samma möjligheter till ekonomisk, social och politisk framgång. Den svenska feminismens arbete blev djupt förankrad i svensk historia och svensk identitet.

Vad är det för fel med det? I princip ingenting, skulle man tro. Men det är här grunden till en norm i samhället lades som idag har haft så stora konsekvenser för så många människors livsvillkor.

Genom att sätta 70-talets feministiska arv som en orörlig standard, som ett feministiskt historiearv som är specifik för svensk politik har man skapat en ideologi som utgår ifrån vita, svenska, heterosexuella, medelklass kvinnor och deras arbetssätt, och jämställdhet mellan kön införlivas i nationens ideal.

Men vad händer då när det plötsligt kommer ett stort antal andra människor med skiftande erfarenheter, ideal, härkomst, kunskap och livssituationer till detta land?

Det feministiska arvet står idag som en standard, utgångspunkten för vad som anses vara feministiskt arbete. Inom texter man kan läsa tas det nästan aldrig upp feministisk arbete i andra delar av världen och man kan få intrycket att man i Sverige anser att det inte finns något feministiskt arbete utanför Sverige och Västvärldens gränser. FEL. Feministiskt arbete förekommer starkt inom andra länder än Sverige, vilket borde vara en självklarhet, dock yttrar sig detta arbete ofta i andra former än vad som anses vara feministiskt arbete utifrån Sveriges kriterier. Medan man i Sverige arbetar inom klart uttalade feministiska organisationer som använder sig av könsfrågor som huvudinriktning, finns det ett otal kvinnor (och män) världen över som genom arbete på andra håll, som till exempel främjar fredsprocesser, klass- och etnicitets frågor, barnomsorg, utbildningsväsendet, aktivt kämpar för att med deras feministiska arbetssätt skapa en bättre situation för människor. När dessa kvinnor (och även män) sedan kommer hit, ignoreras deras arbete och insats helt och hållet, då den inte är jämförbar med kriterierna som det Svenska feministiska arvet har lagt ut.

Vad kan vi läsa ut av denna analys? Delvis står denna ignorans inom feminismen som ett exempel på hur idealiserandet kan underminera, i detta fall andra människors arbete och livserfarenheter, men i andra situationer även kan nervärdera och barbarisera en hel livsstil. Om det inte finns feministiskt verksamhet utanför västs gränser, då är vi illa tvungen att dra slutsatsen att resten av världen, som är olik oss, är regioner präglade av kvinnoförtryck och de människor som nu förflyttats över gränser till vår värld anses vara präglade av detta.

Men att vi ser vår nationalstat som idealet har inte bara följer för hur vi ser på andra utan det påverkar även hur vi går till väga när det kommer till att till exempel lösa problem i vårt samhälle. När feminismen på 70-talet började ta fart ansåg man att problemet i samhället inte låg inom genusfrågor vid den tidpunkten, men att problemen låg i konflikten med arbetarklassen och synen och situationen folkhemmet hade skapat. Man försköt genusfrågor och fokuserade istället på en enkelriktad problematisering. Det historiska arvet och glasögonen den har satt på oss föreskriver oss medvetet/omedvetet inte bara vem som är lik oss och vem inte, utan talar även om för oss vem/vad vi ska analysera och hur och när vi ska göra detta. Vi kan se samma mönster som på 70 talet i händelser idag, då det är den vita svenska heterosexuella medelklassmänniskan som har tolkningsföreträdet till vad som ska

analyseras hur, och denna ignorans måste jag tyvärr säga återfinns även till stor del i den akademiska världen och jag fruktar den dagen dessa människor, utbildade i ekonomi, juridik, osv. har makten att reproducera denna ignorans i praktiken.

Den största delen av svensk feminismen, den svenska feminismen som institution, så starka framsteg den då har förmått att göra, har inte klarat av att skapa en mångfaciterad bild av olika kvinnors upplevelser utan det är den "vite" kvinnans idealtyp som står som representant för hela kvinnogruppen, medan kvinnor som faller utanför ramen förlora sin makt att yttra sig eller uppmärksammas. Kvinnlighet i sig definieras utav ett antal normer som är en del av nationalstaten, och de som faller ur dessa på något sätt bli en grupp utan makten att skaffa sig något verkligt gehör. Visst kan vi idag se att invandrarkvinnor uppmärksammas och inkluderas i feministiska och andra ideologiska sammanhang, dock är det ofta omständigheterna som styr när dessa kvinnor får vara med och när inte, vilket gör identiteten som invandrarkvinna svårdefinierbar och än igen skapar en känsla och syn av "annanhet". Om man ska vara väldigt kritisk kan man rita en bild av att människor som anses förtryckta, i detta fall invandrarkvinnor, utnyttjas på detta sätt. Visst kan de användas för att påpeka det patriarkat som än idag återfinns i Sverige, men hur hade det sett ut om invandrarkvinnor hade kunnat öppet ifrågasätta varför etnisk svenska kvinnor tjäna dubbelt så mycket som dem? De är fångade i ett synsätt ute ifrån som dem själva inte kan påverka. Och det är här en stor del av feminismens tillkortakommande blir synlig. Ojämsällldheten mellan man och kvinna som man försökt motverka grundas på just annahetskapaudet. Att kvinnor anses ha vissa egenskaper och män andra kan än observeras idag, och det är här skillnaden mellan kvinnor och män skapas och förankras, vilket ledd till att kvinnor till exempel anses vara mer lämpade för vissa yrken och män för andra. Det är detta tankesätt, annanhets byggandet som varit kvinnornas fiende i kampen för jämställldhet, och det är ironiskt nog just denna funktion som man inte har kommit åt och till och med idag själv använder sig av. Exemplet som jag tidigare gav angående undermineringen av feministiskt arbete på grund av ens egna normer är ett exempel, och betydelsen av denna princip har haft tillfölld att invandrarkvinnor har tillskrivits vissa egenskaper, dom antas till exempel vara förtryckta, röstlösa och knutna till hemmet. Och paradoxalt nog är det gentemot denna syn på invandrade kvinnor som etniskt svenska kvinnor i Sverige idag kan bygga och bekräfta sin egen identitet.

Det är inte bara synen på andra människor som betingas av nationalstaten utan även hur vi arbetar för att komma undanfund med till exempel ojämsällldhet eller segregering

Att inte analysera invandrarkvinnor utifrån mer än kvinna/man perspektivet innebär också att man har gått miste om att förstå den makten som vita svenska medelklass kvinnor utövar gentemot invandrade kvinnor. Denna ignorans återfinns i stor skala när man ska analysera människors levnadssituationer och inte tar hänsyn till fler faktorer än vad traditionen och vår tankesätt förespråkar. Feminismen i sig har i Sverige haft en fast förankring i könsfrågor. Problemet ligger i att kön inte bara rör könsrelaterade frågor om män och kvinnor, utan samarbetar med ett otal objekt som till exempel klass, etnicitet och sexualitet. Förhållandet till ett sådant viktigt arbete har haft förödande konsekvenser och tanken verkar aldrig slå någon att den dåliga situationen som många människor i vårt samhälle idag befinner sig i, i verklighet är en konstruktion som bygger på att de människor i samhället som passar in idealtypen vägrar släppa in någon annan eller inte överväger sin egen identitet gentemot andras.

Jag vill här ta upp en diskussion om hedersmord- och våld mot kvinnor debatten som förs idag där jag vill påpeka undersökningens tillkortakommande och även påpeka hur samhället i sig bär ett stort ansvar för dessa grymheter. När vi idag läser om hedersmord och liknande dåd förknipps dessa med invandramän, vilket idag nästan är synonym med muslimska män. Det är betänkligt att när en man med invandrarbakgrund misshandlar eller tar livet av en kvinna (så kallad hedersmord) så sätts detta i sammanhang med hans kultur. Däremot om en etnisk svensk man utför samma gärning anses det vara en psykisk störning och inget som ligger i den svenska kulturen. Den svenska mannen blir fri av kvinnoförtryck, medan kvinnoförtryck läggs i en marginaliserad invandrarkultur och här kan vi igen se annanhetskapandet mot andra. Innan våld mot kvinnor blev en aktuell händelse var det ingen som skulle ha sagt att ”det är svenskt att inte misshandla sina kvinnor”, men idag är det enkelt att säga ”invandrare misshandlar kvinnor, men inte vi svenskar”. Personligen tror jag inte att det ligger i någon människas natur att använda sig av våld mot människor och begrepp som hedersmord är för mig obefintliga och kommer bara personerna till nytta som ställer sig i kontrast till människorna dessa begrepp sätts i samband med. Om vi ska förhindra sådana dåd måste vi analysera både svenskar och andra personer än etniska svenskar med ett mångtal utgångspunkter som till exempel psykologiska och identitetsskapande faktorer. Om man lägger våld mot kvinnor i en människas identitet, om du säger till den personen att ”detta är en del av dig” så är det självklart att den personen kommer att agera på det viset, eller som en bra vän sa till mig ”om du behandlar något som ett djur så kommer det att bli ett djur”. Både exemplen från feminismen och hedersmord debatten är exempel på hur i detta fall

jämställdhet och anti-kvinnoförtryck har blivit del av den svenska identiteten genom att sätta svenskhet som kontrast, motpol, till invandrade svenskar. Visst kan vi säga att dessa etiska regler funnits sedan tidigare, dock har dessa blivit aktuella, synliga inom svensk identitet bara då någon i det egna landet utfört handlingar som gått emot dessa värderingar som man kan anse vara ”dom” och inte ”vi”. En annan del av hedersmordsfenomenet är framställningen av kvinnliga offer i dessa sammanhang, vilket för oss tillbaka till bildandet av en svensk kvinnors identitet. När ett sådant dåd har utförts ser vi idag att man framställer bilden av att det var offrets strävan efter att bli som en svensk (utbildning, fritt val av en partner, osv.) som orsakat dådet av ofta konservativa och ilskna framställda män. Här har vi ett perfekt exempel på hur identitet bildas gentemot andra och följderna i detta fall innebär bland annat att invandrare blir den onda motpolen till svensk identitet som brutalt hotar och går emot värderingarna som svenskhet vill identifiera sig med.

Nu kan man tycka att detta målar upp en väldigt dystert bild av samhället, och mina intentioner är inte att skapa ett påhopp, utan hänvisa till problem som ligger långt utanför problematiseringen av utanförskap som diskuteras idag. När kommunalt anställda, akademiker och politiker talar om integration och liknande så menar nog de flesta av dem väl. Dock måste man förstå att man med fel kunskap kan skapa större problem än dem man försöker bekämpa. Inom feminismen kan vi se att samma tankesätt som varit hinder för jämställdhet idag kan återfinnas i till och med feministiskt arbete. Samtidigt kan vi observera att synen på människor från till exempel miljonprojekten i Sverige idag än bär samma stämpel som arbetarklassen gjorde före dem, och synen på utomvästvärldsliga människor som mindre utvecklade än oss återfinns också idag. Begreppen dessa människor beskrivs med har förändrats och idag anstränger man sig för att motverka diskriminering och liknande, dock har samma underliggande tankesätt vidarebefordrats genom revolutioner som vi anser ska ha ändrat vår värld. Tvärtom har dessa förändringar gjort dessa begrepp, dessa tankesätt, osynliga för oss, revolutioner har blivit evolutioner av samma tankar man försökt att åtgärda. I väst har vi alltid sett till exempel Mellanöstern eller Afrikas invånare som mindre utvecklade än oss gentemot vår världsmodell. Att vi idag ger dessa människor andra namn och försöker behandla dem som likvärdiga spelar ingen roll om tanken att dem är annorlunda och sämre än oss fortfarande existerar.

Ett exempel på detta är landets integrationspolitik idag. Vad betyder integration idag?

Integration handlar om ömsesidiga möten sägs det, att ta del av varandras liv och att acceptera

de krav som samhället ställer och att vara med och ställa dessa krav. Alla medborgare ska känna sig som en likvärdig och välkommen del av samhället. Men hur ser realiteten ut idag? Ur min syn har dessa fina mål som satts upp inte fullgjorts en bit, vilket beror på att det inte finns någon ömsesidig diskussion runt de ämnen som berör utsatta människors situation, det är den dominerande part som har tolkningsföreträdet. På vems villkor sker den så kallade integrationen? Hur ska människor som genom förutfattade meningar blir maktlösa, förlora sin röst och till slut även anse sig själv har denna position vara med och gestalta kraven på hur dem själv blir behandlade. Åt ena hållet säger man att man i Sverige vill skapa ett mångkulturellt samhälle, vilket för mig låter som att man vill skapa en gemensam identitet där alla kan vara dem som dom är, vilken hudfärg, härkomst, generation, klass, kön, religion och sexuell läggning man må ha, och att detta ska skapa en enhet. Vad man istället ser idag är en förväntan att människor som kommer hit ska bli "svenska" i den bemärkelsen att de ska ge upp sin identitet och anta den vita, heterosexuella medelklass svenska identiteten. Men så går det knappast att uttala sig politiskt, då detta verkar rätt så bortstötande, eller hur? Jag tvivlar på att assimilering hjälper någon, vi har sett i historien att det alltid kommer att finnas utstötta, andraklass medborgare, och så länge man sätter sina egna normer, som kan vara ouppnåeliga, som standarden människor mäts vid, kommer det alltid att finnas orättvisor.

När vi pratar om integration idag, så menar vi integrationen som är för de invandrade medborgarna. Det är dom som behöver integreras. Men det verkar inte finnas någon större tanke på att den svenska idealtypen behöver integreras lika mycket. Bildspråkligt talat; vägen är lång från vänstra sidan till högra sidan, men den blir bara hälften så lång om båda kan mötas i mitten. Och det är här jag tror att en stor del av att integrationspolitiken slagit fel ligger i, hur ska man motivera människor att bli någon som inte verkar gilla eller acceptera den man är? Som inte ge dem någon ödmjuk respons, och ännu värre än så, tilldelar människor en identitet som gör det omöjligt för dessa människor att bli en verklig del av samhället. Att vi idag har politiker med invandrarbakgrund är en jättebra sak, dock är det betänkligt att de poster dessa personer tilldelas alltid ska ha en anknytning till vissa kunskaper dessa personer ska ha på grund av just deras bakgrund. Att dessa utbildade personer som till exempel Nyamko Sabuni tillges poster som berör till exempel integration, kultur, vilka vifta högt med ord som mångfald och mångkultur, förmedlar dock bara en bild av invandrare som annorlunda än svenska, vem skulle sätta en mörkhyad kvinna som utrikesminister eller kandidat till statsminister? Samma syn kan vi återfinna på till exempel arbetsmarknaden där invandrare antas ha en viss kompetens som skiljer sig från en svensk, eller synen på invandrare som konsumenter där vissa produkter som specifikt anses vara attraktiva för

invandrare marknadsförs på ett sätt som än igen bekräftar stereotyper och tillskriver människor en viss identitet. Vikten ligger inte i att säga snälla ord, ge stöd till invandrarföreningar och liknande, viktigt är insikten att om vi ska lyckas med någonting i detta land måste vi släppa gamla ideal och ömsesidigt och ödmjukt skapa något nytt. Sverige är inte samma land det var för 30 år sedan, och att tro att man kan behålla samma kultur i en sorts omedveten eller undangömd konservativ ande är mer destruktiv än några vilsna ungdomar i militärbyxor som utför våldsdåd för att dom inte vet bättre. Vi har genom historien kunnat se hur destruktiva dessa strukturer inom samhället kan vara. Jag är medveten om att ett stort antal personer som läser denna text kommer att känna sig angripna och skulle ge mig en väldigt laddad respons och kritik. Men som jag tidigare nämnt är denna text inte ett påhopp, utan ett försök till att skapa diskussion och ett reflekterande över sig själv, att överväga sina egna tankar och åsikter. Jag anser att vi måste skapa något nytt i vårt samhälle, i vårt tankesätt, i vår världsuppfattning och om provokativa tankar och texter, istället för ett ”på huvud klappande” som helst inte ska stötta någon, kan skapa gehör och diskussion så är jag villig att ta emot vilken kritik som helst. Om vi ska bli av med de tankesystem som har blivit nedärvda och osynliga gjorda tills denna dag så behövs det ett omkullvältande av stora delar av vårt samhälle för att komma åt dessa hinder, så att vi kan bygga något nytt.